

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BAKİŞ

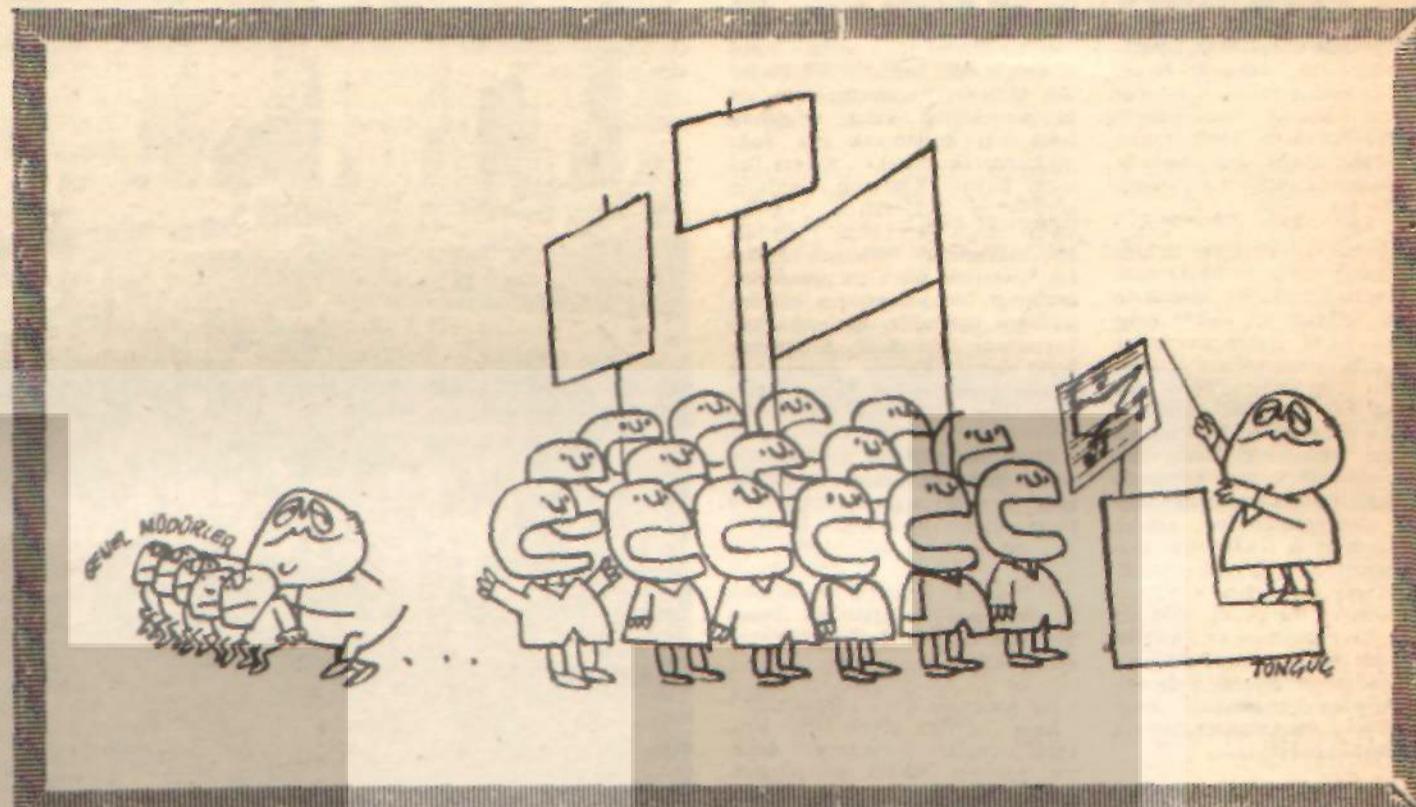
Bazı insanlar vardır; kendi yaralarına olan davranışları bulabilmek için mutlaka acı olavları yaşamaları, bedeli nek abır ödenen derslerden germeleri gerektir. Olabilecekleri önceden düşünmek, tedbir almak ve olavlara akıcı volontan hükmetmek vaktür onlarda. Galiba, millet olarak, biz bu insanlara benzivorusuz. Rılaemis Milletlerin son kararı vizüelimize eartılıcava kadar hâlâ hoklar olsuydu. Uzun villar, macallalarımızın Batıdaki davalarımız ve Atlantik ötesindeki Sam Amcası'ndan rözu-İançını umduk. Sonra, deöisen dünnava ve alimizdakilerin cinsine bakmadan, cihâhları konusuturmaktan dem vurduk. Bu isoların nrofes-gâriş carinonlar hile. Ondakimizne Yüzülün dînlâmcı metodlarından ötesini nek görmeyen kafalarıyla huna evets, dadjler. Adanın çok daha kabiliş nedonlar dolavîrola elden rıkmakta oldnuunu. Türkivenin die politikaendâ enk daha derin bir deölebilik derektiliğini söyleyenler ve hünü kamu ovuna dıvurmak istovenler. «acemi onclerden haclavin evahancı aylanlığı»na kadar varan damgalarla lekelenmiş ietandi

KARA VAMYAM HIKAYESİ

elsin «Üçüncü Dünya» ile ilgili
genç vâniîn hilmaveni artik nek az
âme kaldi. Rilmavenlerin haen-
de Rîloemie Millîâtâdakî mün-
âdetten yetib dallarını veni alda et-
püe hanı Afrika mamlaketleri dive
yâsimîce hir ifadavle haheaden
Raşakân Nomirel var. Alevhimiz-
dakî oeların dile vâfirîdiî serrek-
len entâmamak için ineanın va ko-
yu enâbî olmaz, ve de Amerikalı-
lar enâbî hâlinde Nâzimînâk sava-
zâne olmamışsa evvelâmâset sek-
küde olmasak kader hâzîremâş
panâk Nâzimîcî Millâtâz kurnâdî
jâmiâde hâzîfâkarın âkaları ko-
genâldedek gümürümîlâtârden vana
ev ter ile kurtuluñe savaeni kirk-
buç vil önce vanlıdin halde veni
kurtuluñe savaelerini eonluların el-
kevâdîn karîebliklars dive adlandır,
hattâ onlara kareç kuvvetlerin ofi-
lerine ola abla handî kurtuluñe sa-
yaında on hâvîk vardımı. Çarçev-
Jordon öörmile olmanı raðman em-
dibi kurtuluñe savaelerini «Moçkova

Birleşmiş Milletlerdeki Kıbrıs oylamasının Üçüncü Dünvava karşı tutumumuz hakiminden orfaya kovduñ ders, üzerinde uzunboylu durmaña deðmivecek kadar acik. Türkivede iktidar sahihi olanların, davandıkları ekonomik ve sosyal temel hakiminden, bu tutumun gerektirdiği iç ve dis davranışlara önemle imkânından yoksun bulundukları da aynı derecede asıkâr öyle anlasılıyordu ki, onların bu ülkede yaymağa çalışıkları ekono- mak üzere. NATO'lu devletler hic isine gelmez. Onun içindir NATO'lular, kısa zamanda Enosis götürecek olan dolaylı çözümle sinsice desteklemekte fayda görüþer

YALNIZLIK

mik ve sosyal felsefeyi yanlışlığını milletçe anlamak için de, tipki Kıbrıs konusunda olduğu gibi, acıderslerden geçmemiz gerekecek.

AK YAMYAM
SEVGİSİ

Afrikali siyahlar aleyhimizde o
vermiştir de. Avrupalı beyaz dost
larımız bizi pek mi tutmuslardır?
Çekimserler listesi içinde Enosis'in
gerekliliklerini sınırlı sınırlı isteven
NATO'lular, kısa zamanda Enosis'e
olarak «arzı endam» etmektedir.
Görürükteki gerekecek nek mäsum:
taraf tutmamak. Amerikanın
danışıklı döşeci de kimsevi kandi-
ramiyacak kadar belirli: Türk
Batıdan büshütün sözleşmesini dive
onunla birlikte ov vermek, ama cev-
resindeki müttəfiplerin alavını Türk
tezine çevirmek için en kisilik bir
çaba bile göstermemek. Washington'daki
acemi diplomatlar bu oyun
larla insanları kandırabileceklerini
sanıyorlarsa vanlıyorlar: Kıbrıs
konusundaki diliçen Türkler, böy-
lesine küçük ovunlara aldanmadan
NATO'nur davranışını Amerika
Birleşik Devletlerinden Lüksemburg'a kadar bir bütün olarak
değerlendirmek zorundadırlar. Yoksula,
bu ovdan ekip olabilecek der-
sin değerini kalmaz. Enosis, Adada-
ki İngiliz üslerini artık Yunan top-
rakları üzerinde, ama NATO çerçe-
vesinde muhafaza etmenin en emin
yoludur. Oysa, Türkiye'nin eninde
sonunda benimsenmiş görüktüsü «ba-
ğımsız, tarafsız ve federal Kıbrıstezli»
ayrı zamanda Adanın «asker-
likten arınmış» olmasını, yanı İngiliz üslerinin kaldırılmasını da
gerekireceği için, hasta İngiltere ol-
mak üzere. NATO'lu devletlerin
hic isine gelmez. Onun içindir ki
NATO'lular, kısa zamanda Enosis'e
göterecek olan dolaylı çözümleri
sinsice desteklemekte fayda görür-
ler.

Genel Kurulda NATO'luların çekimser kalışlarıyla Sovyet bloğun çekimser kalışını aynı sepete koymak da yanlış. Sovyetler Birliği ve bütün Doğu Avrupa ülkeleri, kabul edilen karar tasarısındaki «işlere karışmama» ilkesine bağlılıklarını daha önceleri defalarca

ilân etmişler, Birleşmiş Milletler-deki çekişmelerde sık sık bu ilke lehine oy vermişlerdir. Bu defa lehte oy vermevi oynamış kalmaları, aslında şeleneksel tutumlarından çok büyük bir fedakârlıkta bulunmalar demektir ve Türkiye'ye lehine yorumlanması gereken bu davranış, şin tek nedeni de onların NATO'lularca oynanmak istenen oyunu sezmiş olmalarıdır.

KIZIL YAMYAM KORKUSU

Artık tuluat tiyatrolarında alay konusu hâline gelen «NATO'ya, CENTO'ya, haðliviz» sözlerini bir yana bırakıp ciddi ciddi düşünmeliyiz: NATO'va neremizden ve nasıl haðliviz?

Stalin çağında, açık toprak isteği-ne kadar yaran faskin davranışları yüzünden, Türkivenin NATO kana-di altında güvenlik arama telâşına kabilimleri normal savıflabilir. Ama son on yılın gelişmeleri, NATO-yu son derece köhnemis bir kuru-hış durumuna soktu. Nedeni de gaveş basit: Sovyetler Birli̇zi̇, bir ara, varlığında komünizmin ver-lesmesini, topraklarına toprak kat-ma, karşı tarafı baskı ve tehdit-lerle ürkütme, hattâ şereki se-zor kullanma vollarıyla şerekleştirmeyi tasarlamaktıydı. Ama, sonraları çekirdeksel silahlardaki değişimle-rin savası nek büyük bir kumar sek-line etirmesi ve Sovyetler Birli̇zin-de daha şereki bir tutumun ver-lesmesi, dış dünyaya karşı davranışları da değiştirdi. Moskova, art-ık silahlı çatışmanın gereksizliği-ne herkesten çok inanmıştır. Bu inanca göre, kanitalizm üzerine ku-rulmuş olan düzen, iç çelişmeleri ve çatışmaları, nasıl olsa dış mü-dahalesiz yıkılacak, Sovyetler Bir-li̇zine riziko almadan bu olun biten-lerde faudanmak düşecektir; sil-ahlı anmayı teşvik eden çevrelerin çabaları, kurtuluş savaslarına kar-şı kevşenin uğrasmaları, bu doğal olusumu hızlandırmaktan başka

bii işe yaramiyacaktır. Kabul etmek gereklidir ki, son on yılın olayları Moskovada'ki düşünce değişikliğini bir hayli haklı çıkarmış. Amerikanın önderliğinde birleşenler pot üstüne pot kırmışlardır.

Değişen dünya karşısında, Türkîyenin NATO'yu hâlâ on-onbeş yıl öncesinin gözüklerivle görmesi kadar yanlış birsey olamaz. Açıkça anlamak gerekir ki, Türkîyenin en büyük düşmanı, sınırlarına yiğilmiş ve harekete hazır beklenen vahabî ordular değil, kendi içindeki açılık, işsizlik, topraksızlık, adaletsizlik, kısacası «verikalmışlık» tehlikeleridir. Bu iç düşman, bu büyük tehlike avaktı dururken, New York'taki sanavici, Londra'daki tüberkar, Paris'teki banker, Rotterdam'daki armatör yataklarında rahat uyusunlar diye, varım milvonluk bir orduvu NATO emrine verip geçe nöhetine dikmeşe hakkımız vok. Üstelik, elimizdeki gücün ulusal yararlarımıza değil, Batılı büyük devletlerin amaçlarına töre düzenlenmesi, en haklı olduğumuz davallarda bile hareketsiz kalmamız sonucunu doğurmustur.

Türkive için. NATO'dan çıkış kararını verme zamanı geldi de geçiyor bile. Bu eskimiş, anlamsızlaşmış, kendi alevhimizde vönelmiş ve bizim için artık astarı yüzünden da hala hâla salmış olan kurulmeten avrilmakla dış güvenliğimizi tehlike ve düşüreceklerimiz de sanılmıyor. Bir de Türkive artık açık bir tehditle karşı karsıya değil. İlkinci, böyle bir tehdid vine ortaya çıksa bile, istesek de istemesek de, simdiki emüsteviklerimizden askerî yardım teklifleri yaşıyor: çünkü bu tonrakları kababetmemek, onlar bakımından bizi sevdikleri için değil kendi varalarını sevdikleri için önem taşıyor. Ama ne var ki, böyle bir çıkış kararını alabilmek de, bu sahte vakınlasmalar sâvesinde dış sömürgecilerle birlikte çalışma imkânını bulanların değil Türkiyeyi gerçekten sevenlerin işidir.

Mümtaz Soysal

ANGLOSAKSONLARIN İHANETİ

Birleşmiş Milletlerde başarısızlığa uğrayacağımı beklenmektedir. Fakat NATO müttefiklerinin Türkiye'yi apaçık biçimde hançerleyeceğini düşünülemezdi. NATO müttefikleri, Türkiye ve Yunanistan arasında tarafsız kalmak iddiasındaydılar. Halbuki virülükteki anlaşmaları ortadan kaldırınmak amacı güden ve Makarios'un tezini tamamen benimseyen bir karar tasarısının kabulüne bile olle seyirci kalarak, Yunanistan'ın yanında olduklarını ispatladılar. Ingiltere, Adadaki hayatı saydığı üyelerin Rumları tutarsa, emniyette kalacağı inancındaydı. Amerika, Kıbrıs'ın «Natalostırılmış», daha doğru bir deyimle, «Anglosaksonlaştırılmış» yolu Enosis'te görüyordu.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki gerçekten tarafsız NATO müttefiklerinin, her iki ülkenin de tazine bir miktar hak veren ortalamaya bir karar tasarısının kabulü için çaba göstermeleri gerekiyor. Peşlerinden «müsüterler» olan bir hayli ülkeyi sürükleyecek durumda bulunan NATO müttefiklerimiz, isteselerdi, bunu kolaylıkla yapabilirlerdi. Yapmadılar, çünkü Enosis yolunun açılmamını istiyorlardı ve «sadık dost» Türkiye'nin NATO'nun yüksek idealleri uğruna Kıbrıs yenilgisini sineye çekeceğini inanıyorlardı. Nihayet bir çocuk aldatma metodu da bulunuştu: Amerika aleyhine oy kullanarak, Türkiye'ye «Ben sendenim» diyecekti. İstedigini elde eden Yunanistanın Amerikanın bu aldatmacasına bir itiraz olmuyacağı aşikardı.

Enosis Oyunu o kadar açıklandı, Kıbrıs meselesinin yıllardır içinde bulunan yumuşak mizaçlı diplomat Feridun Cemal Erkin, müttefikleri en sert dile tenkit etti: «Müttefiklerimiz, (iki ittifak üyesi arasında taraf tutmaz) gibi yersiz ve kaçamaklı bir düşüncesizlikle gerekte Türkiye'nin müdafaa etiği uluslararası ahlak ve düzeni, uluslararası şəkəvətə feda etmişlerdir.»

Diplomat Selim Sarper de aynı görüşü paylaşı: «Amerikanın NATO içindeki tek müspet oyu (damaklı düşüs) kokuyor. Kıbrıs konusunda bir taraftan elimizi kolumuzu bağlarken, diğer taraftan uyuşturucu bir taktiği başvurmasa, dünya liderliği yolundaki bir büyük devlete yakışan politika değildir.»

NEDEN YENİLGI?

Iktidar çevreleri, Birleşmiş Milletler hezimetini küfürsemek

için bin dereden su getirecektir, ağır bir yenilgiye uğradığımızı muhakkaktır. Bundan sonra, Yunanistan ile masa başına oturma «ricalarımız» in bir sonuc vereceğini çok şüphelidir. Makarios ile müzakereye ihtiyac yoksa sakallı bir sefer muhtemelen o kaçacaktır. Zira Birleşmiş Milletler kararından sonra anlaşmaları daha büyük bir rahatlıkla yok söylemeye makarios, Adada Türkçeye yalnızca azınlık hakkı tanıyan bir dilden tek başına kurmayı tercih edebilecektir. Ve Birleşmiş Milletler kararından önce daha nazariyatta kalan müdafahale hakkımızı kullanmak çok daha güçleşecektir. Nitelik Kıbrıs Disizleri Bakarı Kipriano, simdiden görüşlerini açıklamıştır. «Anlaşmalar uzun süre önce yürürlüğten kalkmıştır. Birleşmiş Milletler Yasası yer alan prensipler, herhangi bir anlaşmanın hükümlerinden istifdedir. Bir müdafahale sırasında, Güvenlik Konseyine, hatta Genel Kurula müracaatla bugün teyid edilen haklar savunulacaktır.»

Birleşmiş Milletler Arabulucusun görevine devam etmesi hizmetlidir. Bu arabulucunun Galo Plaza oması hususunda U-Thant ile tam naşıma hâlindeyiz.»

Arabulucu Kıbrıs'a yerleşerek ikinci cemaati uzaştıracak, yanı Türklerde azınlık statüsünü kabul ettiyecektir.

Bu bezi meşinde nasıl sürüklendik? Asya - Afrika ülkelerinin bize karşı olmaları normaldir. Anormal gözüken NATO müttefiklerimizin tutumudur. Anglosaksonlar her istediklerini kabul ettiyeceklerini snadıkları Türkiye'ye karşı, ancak İnönü'nün başlığı Moskova yakınlaşmasından sonra tâvizkâr davranışına başlamışlardır. Daha önce Johnson, İnönü'ye hakaret dolu mektuplar yazıyor, «Müdafahaleye kalkışırsanız. Sovyetler ise kansır, NATO da siz korumaza diyordu. Akdenizdeki Amerikan donanması, karşımızda bir duvar olarak dikiliyor. Ancak Sovyet yaklaşmasıyla bu durum değişmiş, Amerika bir Türkiye'ye var olduğunu hissetmiştir.

Kıbrısta ve genellikle Türk dış politikasında başarının şartı, bu gözlemin ustalıkla değerlendirilmesiydı. Sovyetler ile, Enosis'e karşı olmakta birleşiyorduk. Sovyetler, Türkiye'ye israrıyla, feoferatçı çözüm yolunu da benimsyeceklerini belirtmişler-

Universitenin önünde Kıbrıs İçin miting

bu Sovyetleri böylece yanına alan bir Türkiye, Enosis'i Anglosaksonların karşısında güçlü duruma getiriyor ve onları isteklerini kabule zorlayabiliyor.

İnönü'nün şüpheli devrilisyle bu durum değişti. İnönü, CHP İl Başkanlarının gizli toplantılarında durumu söyle açıkladı: «Ben Sovyet Rusya ile temas kurup onlarla Kıbrısta Federasyonun uygulanması için mutabık kaldığım zaman, Amerikan Büyükelçi'si bang geldi ve Rus Büyükelçi'yle yapılan sıkı temasın sebebi sordu. Ben de ona, politika yapıyorum; sizinle nastı yapıyorum, de dim. Ben bu politikayı yaparken onlar (AP'ler) Amerikan Büyükkötürülerde pazartık hâlindeydi.»

Ve nihayet İnönü'nün zihinlerde istifhamlar yaratın devrilmesiyle, Sovyetlere yaklaşma politikası dardı. Anglosaksonlar rahat bir nefes aldılar. Türkiye'ye tâviz verme zorunluğunu da ortadan kalktı. Artık Ankara'da kendilerine bağlı bir iktidar vardı. Ne yapalar, onlardan kopamazdı. Bu sebeple, Birleşmiş Milletlerde Rum tezini başarı kazanma, ma rahatlıkla seyirci kaldılar. Anglosaksonlar, fazla bağılılığın bedelinin, töyle ödeme şahsanlığında dalar. İnönü, basın toplantısında, «Biz meseleyi o zaman, politika yoluyla halletmek için bütün araştırmaları yaptık ve bu sâyede elimizde kıymetli yeni mesneler geçirdik. Fakat bizim iktidarın devretmemesinden sonra bütün kazanılan politika imkanları kükürtlenmiş, kırılmış ve bugünkü netice alınmıştır.»

Hem NATO blokunun, hem Sovyet blokunun bizden uzak bırakılmasını büyük bir siyasi basıretszizlikten başka türlü izah etmek imkâni yoktur. Derken bu durumu ortaya koymaktaydı.

GENEL GÖRÜŞME

İnönü'nün genel görüşme talebiyle sert çıkış, iktidarı şaşkınlığı. Demirel, bir süredir ağzında geve'diği «Devlet arşivlerini konusurum» tehdidini tekrarladı. AP Temsilciler Meclisinin gizli toplantılarında da kendinden emin görünmeye başladı: «Kıbrıs meselesi İnönü'nün dediği gibi değil beyler, eğer kaybedildiye dâvâ, İnönü Hükümetleri devrinde kaybedilmiştir. AP Hükümeti, büyük ve basirelli bir politika takip et-

mış ve Kıbrıs meselesi için olansa güçlüyle çalışmıştır. Daha da çalışacaktır. Bize göre, Kıbrıs hemiz kaybedilmiş değil. Türk Hükümeti, milletten aldığı ilhamla bu dâvâyı yürülecektir. Bular, Yüce Mecliste enine boyuna ortaya konacaktır. O zaman millet kimin hakkı, kimin haksız olduğunu öğrenecektir.»

Ne var ki Demirel'in bu yukarıdan çıkışlarına rağmen, Faruk Sükan «Mecliste gizli bir toplantıdan söz açtı. Ürgüp'li Senatoda gizli toplantı tâvsiye etti. Çağlayan, «Kıbrıs iş politika meselesi yapılmastır» dedi. AP'nin bir çekingenlik içinde olduğu ortadadır. Halbuki Kıbrıs meselesinin millet önünde bütün açılış ile tartışılmazı zamam çöktün gelmiştir. İnönü, iktidarı kuvvetli bir diplomatik durumu harcama basiretsizliğini göstermekle suçlamaktadır. İktidar ise, «Eğer kaybedildiyse, Kıbrıs'ı İnönü kaybettirmiştir» demektedir.

İaçn, «Biz Kıbrıs meselesini iftidâhale hakkıyle ve şîhâla hallemek için, içerde ve dışarda bütün imkânları son hududuna kadar hareke getirdik. İç ve dış eylemlerin karşısında silâhi haraket yolları, Türkiye'yi son derece vahim bir duruma düşürmek

tebâkisi karşısında kesin olarak kapandı» görüşündedir. İktidar ise, silâhi müdafahale hakkına sahip durumdadır. Bütün bunlar, milletin önünde enine boyuna açıkça tartışılmahdadır. Ancak bu tartışmalarla ki, kanu oyunu da politikamız konusunda aydınlatacaktır.

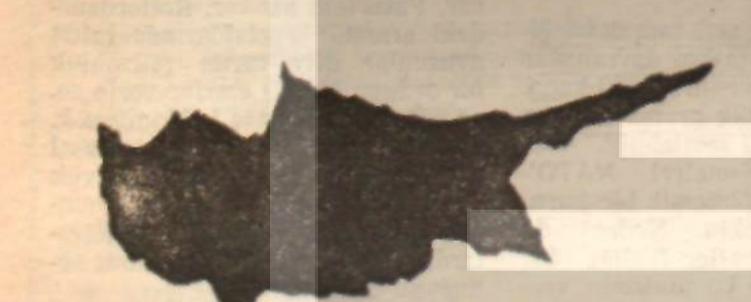
Meselerin içinde olan eski Disizleri Bakarı Feridun Cemal Erkin, simdiden hâkimin vermiştir: «Böylesi vahim bir durumun, dış politikanızda esas bir arayana lizunu ortaya çıkarıdınız.»

siyasi notlar

S.B.F.
Asistanının
terkisi

Fikir suçlarında, mahkûm olmadan tevkif yoluna gitmek gibi çok kötü bir çığırın yeniden açılması, Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesinin kararlarıyla önledi. Ağır Ceza Mahkemesi, Sivrihisar Asliye Ceza Hâkiminin S.B.F. Anaya asistanlarından Alâattin Şenel hakkında aldığı tevkif kararını, Avukat Prof. Dr. Turan Güneş'in itirazı üzerine kaldırdı.

Seçimler sırasında Sivrihisar da bir konuşma yapan Alâattin Şenel, «Ben bir fakir çocuğum, tesâdîfen okudum. Eğitimi fakirlere kapalı, zenginlere açık. Sosyalizm olursa, fakir çocukların zenginlerin kapılarında usak olmaktan kurtulacaklardır» dediği için komünizm propagandası yapmak suçuya, aradan iki ay geçtikten sonra, Asliye Ceza Hâkiminin

Birleşmiş Milletler'de Temsilcimiz Orhan Erşen
Siyah adam fena gözle bakıyor...

Başkan Johnson
Inönü, mektubu unutamaz.

5. YILA DOGRU

YÖN, 20 Aralık 1961'de yayın hayatına başladı ve **YÖN'ün ilk sayısı,** belli başlı dünya ajanslarının ve gazetelerinin haberleri arasında yer alan bir hâdise oldu.

Bugün yayın hayatının dördüncü yılını tamamlayarak beşinci yılına başlayan **YÖN,** her sayısında hâdise olmayı başarmıştır. Türk düşünce ve politika hayatına artık hâkim olmaya başlayan temel meseleler, ilk kez **YÖN** tarafından gün ışığına çıkarılmıştır. Bugün artık herkes bilinen Petrol Kanununun bir kapitülasyon kanunu olduğunu **YÖN**, yıllarca önce madde madde belirtmiştir. Yabancı sermaye konusunda bir süre dir duyulan hassasyet, **YÖN'ün** inkâri mümkün olmamış rakamlara ve olaylara dayenan israrlı yayımılarının sonucudur. Amerika ile ilişkilerimizin millî çıraklarımıza aykırı tablosu, **YÖN'ün** açık ve kesin rakamları ve olayları dile getiren yayınıları ile aydınlatıcı kavuşmuştur. Kıbrıslılar için «milletlerarası garanti altında, Üslerden temizlenmiş, bağımsız federatif devlet» tezini, yalnızca hisselerin konuşluğu gündeme ilk kez **YÖN** ortaya atmıştır.

İlerlici arasında milliyetçilik bayrağını açan ve «İkinci Kurtuluş Savaşı» sloganı ile bugünkü mücadeleyi tanımlayan **YÖN** olmuştur. İkinci Kurtuluş Savaşı yürümektedir.

Mutlaka başırya ulaşmamız gereken bu mücadelede **YÖN**, gene en ön safları yerini tufacak ve millî menfaatların azim ve dikkatle savunulması görevinden onu hiç bir kuvvet ayıramayacaktır.

YÖN

kariyera tevkif edilmiş. Savcının tevkif talebi olmadığı halde, hâkim, tevkif kararı almıştır. Bu yüzden Fâlik'ten apar topa alınarak Sivrihisar'a götürülen Anayasacı Alâattin Şenel, Sivrihisar hapishanesinde üç, Eskişehir hapishanesinde de bir gün yattı. Şenel, bileğine kelepçe vurularak cezacivine gönüldürdü.

Bütün bu çirkin usuller, Doçent Adnan Benk olayından sonra kaldırılmıştı. Fikir suğundan mahkûmiyet kesinleşmeden tutukluluk ve kelepçe, bütün fikir adamlarının olacağının güçleriyle karşı koymaları gereken bir engizisyon metodudur. Bu ortaçağ metodlarının yeniden ibaya edilmesine müsaade edilmemelidir.

Genel Müdürler Meselesi

Iktidar çevrelerinin basına usûrdukları «Oldu, tamam!» haberlerine rağmen, haftanın ortasında Genel Müdürler meselesi henüz çözülmüş değildi. Cumhurbaşkanı Gürsel, karar nameleri imzalamak konusunda hayli isteksizdi. Gürsel bilmektedir ki, bir Topaloğlu'nun değişiminden en çok yabancı petrol şirketleri memnun olacaktır. Nitekim TPAO, şu son günde de dahil, Hükûmet ham petrol ithalinde yüzde 18.5 indirime razı olurken, kartele râkip Oasis grubuya yüzde 27.5 indirimi öngören bir anlaşma yapmıştır. Bu, kartele indirilmiş büyük bir darbedir, fakat Türkiye için önen bir kazançtır. Topaloğlu, Petro - kimya, petrol boru hattı, yerli üretimi geliştirme, kâr transferlerinin azalmasına, Petrol Kanununu de-

ğiştirme zorunluluğunun anlaşılması gibi daha bir çok konularda yabancılara büyük darbeler indirmiştir. Yabancı şirketler bunu hazırlamamaktedirler. Topaloğlu giderse, Mattei'nin şüpheli uçak kazasından sonra İtalya'da olduğu gibi, râhat bir nefes alacaklardır. Bunun içindir ki Başkan Gürsel, kendisini ziyaret eden Tabii Señatörlerle kararnameyi imzalamadığını söyledi. Hükûmet ise, meseleyi tam bir prestij konusu haline getirmiştir. Genel müdürler kalırsa, yabancı sermaye tarafaftarları «Hükûmet var mı, yok mu» diye soracaklardır. Cumhurbaşkanı Gürsel iki tarafı bir güçlük içindeştir. Ama asıl üzerinde durulması gereken mesele, TPAO Hukuk Müşavirliğinden istifa ederken yaptığı basın toplantısında Prof. Muammer Aksoy'un da belirttiği üzere sudur: «Topaloğlu'u uzaklaştırma arzusu, ancak Türk petrolcüligine fatih oksuma hevesinin ilk adımı teskil edebilir».

CHP'de «Ortanın Solu»

CHP'nin ikinci adamlarının yipranma korkusuyla «ortanın solu» deyiminden umacı görmüş gibi kaçmaları üzerine, İno-nu, bütün ağırlığı ile mücadeleneye girmiştir. Genel Başkan İno-nun inançlı çabaları sonucudur ki, CHP İl Başkanları ve temsilcileri oybirliği ile ortanın solu etrafında birleşmişlerdir. İl Başkanları bildirişi, Parti Meclisininkinden kat-

kat ileridedir: «CHP'nin... ortanın solunda bir parti olduğunda İl Başkanları ve İl temsilcileri tam bir düşünce ve inanç birliği içindedirler...

İlerliceler, topluma öncülük edenler, halk yararına büyük dâvaları savunanlar, her ülkeye ve her çağda, menfaat gruplarının tutucu ve gerici kuvvetlerin çıkardığı çetin engellerle karşılaşmış, fakat bu engelleri daima aşarak insanların ilerlemesine hizmet etmişlerdir. CHP İl başkanları ve İl temsilcileri, memleketin gerçek ihtiyaçlarına cevap veren reformları, (ortanın solu) söyleyle ifade etmenin, seçim kaybettirebilir etken olmadığı hususunda mutabaktırlar. CHP'nin seçim kaygusu ile, memleket yararına düşüncede ilkelerinden dönmesini, reformcu tutumundan tâviz vermesini kesin olarak reddederler.

Parti Meclisinin bildirisisi ise, «ortanın solu»nın seçimlerde kullanıldığına söyle bir dokunuş, bu deyimi unutturmaya çalışıyordu!

Uzayda randevu

İnsanlığın uzayı fetih yolunda, Gemini VI. ve Gemini VII. nin uzaya buluşması, önemli bir aşama oldu. Gerçi pilotlar bir uzay aracından ötekine geçmiş degillerdir. Fakat deneyle ortaya konmuştur ki, uzay araçlarına istenildiği gibi yörunge değiştirmek, böylece onları uzaya bir uçak gibi kullanmak mümkündür. Artık nek-

yakında uzay gemileri, Okyanustaki gemilere benzer biçimde uzaya ulaşabileceklerdir. Uzerinde devamlı insanların bu lunduğu uzay istasyonlarında akaryakıt ikmalı yapılabilecek ve aya gidilebilecektir.

İnsanlığın bu baş dönüldürücü zaferi, bir kaç yıl içinde gerçekleştirilebilir. Yalnız ne var ki uzayın fethi, insanlığın felaketini de olabilir. Zira uzay, askeri amaçlarla kullanılmak istenmektedir. Eisenhower ve Kennedy, generallerin uzayı askerileştirme taleplerine karşı koymuşlarsa da Johnson «çalışış» yakmıştır.

Generaller «Aya ilk yerlesen, dünyanın hâkimi olur» görüşünden hareket etmektedirler. Bu nedenle, ay'ı askeri bir üs haline getirme yarışı hızlanmıştır. Amerika askeri amaç büyük bir feza istasyonunu gerçekleştirmek için 1.5 milyar dolar ayırmıştır. Bunu, nükleer başlıklı füzeler yüklü bir kaç düzine feza kruvazörünün çeşitli yüksekliklerdeki yörünge'lere oturtulması izleyecektir. Kruvazörler, devamlı surette dünyanın üstünde uçacaklar ve kolaya yöringe değiştirebileceklerdir. Bu ölüm gemilerinin güvenliğini sağlamak için etraflarında «uzay avcıları» uçuşacak, bunlar düşman uzay araçlarının üstünde inerek onları yok edebileceklerdir.

Uzay kruvazörlerine herhangi bir saldıri, düşmanın nükleer bir savaşa başladığının delili sayilarak füzeler ateslenecektir. Kruvazörler ve avcılar yan sırada.

mîhaneler, laboratuvarlar, akaryakıt istasyonları, çeşitli casuslu merkezleri kurulacaktır. Simdilik Midas, Cosmos gibi casus uydular uzaya dönüp durmaktadır.

İkinci adım, aynı işgalidir. Ayın tek başına işgal, karşı tarafın herhangi bir nükleer saldırısının imkânsız hale getirilmesi ve dünya egemenliğinin kesinlikle kurulması demektir.

Uzaya buluşmanın gerisinde, ne acıdır ki, böyle korkunç emperyalist emeller vartmaktadır.

Bütçe Görüşmeleri

Kıbrıslı meselesi, Karma Komisyonda başlıyan bütçe görüşmelerini gölgeledi. Esasen AP Bütçesi, AP'li milletvekilleri tarafından dahi beşenildi. Papanek Aydin Yalcın, «Bu gerçek bir AP Bütçesi değildir. 1966 Bütçesi, Hükûmet için bir emri vâkidir. AP'nin vaadleri ile bütçe arasında paralel bulunmayışının sebebi budur. AP'nin vaadlarını aksettiğen bütçeler ancak 1967'den itibaren gelecektir» divordu. Anlaşılan 10 aydır Maliye Bakanlığı koltuğunu işgal eden AP, görüşmelerine uygun bir bütçe hazırlama imkânını daha bulamamıştı!

Komisyonda güzel ve dürüst bir konuşma yapan AP milletvekilli Mesut Erez ise, «Türk milletine vaziyeti açıkça anlatmalıyız. Çünkü bazı fedâkarlıklar istemek zorundayız» dedi.

Evet Güresin - CUMHURİYET

Hele bütün dünya olduğu gibi Akdeniz'de de barış korumakla görevli olan NATO müttefiklerimizin böyle bir durumda çekimsiz kalmaları aklin, iz'ânın ve manzûn kabul edecek iş doğrudır. Onlar bu davranışlarıyla, Türkiye'de NATO'ya bağlanan Ümitler de kökünden zedeledeklileri artık idrak etmelidirler.

Mümtaz Faik Fenik - SON HAVADIS

Türkiye, hareketini müsterekarlarına bağlamak zorunda bulunduğu dünya devletleri nezdinde boyunun ölçüsunu almıştır.

YENİ İSTANBUL

Eğer Birleşik Amerika Siyasi Komisyonunda tarafsızlar bloku tarafından karşı oy vermişse, hiç şüphe edilmesin, bunu NATO'yu ayıta tutubilmek için yapmışır. Çünkü Birleşik Amerika da çekimsiz kalsayıdı, bütün Batılılar tarafından yalnız bırakıldığını gören Türkiye'de Bağımsızlık kuvvetli bir akım belirecekti. Birleşik Amerika'nın Türkiye'nin yanında kullandığı tek oy, Batıya bağılılığımız için verilen tek teselli mükâfâfiidir.

YENİ GAZETE

Kıbrıslı dâvasında bizi ne Doğu, ne de Batı desteklemiştir. Bir destekleyen hemen hemen sadece Eyüp Han... Sana sizindik ya Eyüp Sultan!

TERCUMAN

NATO teşkilâtinin Paris'te her dilde yayınlanan bir dergisi vardır. Bu derginin son Türkçe sayısında, 25 asteşlik Avrupa tarifine ait uzun bir yazı çıkmıştır. Avrupa'daki Arap hâkimiyetinden, Haçlı Seferlerinden ve Osmanlı egenmenliğinin adam adam nasıl sökülmüş olduğundan bahsediyor bu yazı. Söylediği özetle şöyle: Avrupa Avrupârlarındır. Yaza göre, Türkiye de Anadolunun bir parçasıdır. Şimdi NATO'nun Üyesi olduğumuz için Türklerin Anadoladan da atılması gerektiği söylüyor ama, Atatürk'ün dehası sayesinde Türklerin Avrupa olduğunu söyleyecektir. Anadolunun Avrupârlarının eline geçmesi dahi bir konunun kalmadığı bîdîrlîlîyîr.

İşte gerçek bu. Bu son söz elbette, bir horoz şekerinden farksızdır. Eğer böyle olmasa, NATO'lu dostlarımız, Anadolunun hemen burunun dibindeki Kıbrıs'ı 700 mil şâdeki Yunanistanın kucagına atacak bir karar karşı seyirî kalmazlardı... Bugün silâh altındaki yarım milyon genç Türk, Avrupa savunması için nöbettedir. Batıya yönelen tehdîke karşı kale gibi duran Türkiye, Batıya sadece yük olan bir Yunanistan'a tercih edilmemektedir. Bu acı da olsa gerçek bir gelecekte de değişmeyecektir.

YENİ GAZETE

Tıpta çok ile tedavi edilebilecek, bir hastayı gifte kavuşturma yolu varmış, eğer Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun Kıbrıs hakkındaki kararının yarattığı çok, bizi uyduzuğa götüren dış politikamız üzerinde uyarırısa, aleyhimize olan kararda teselli unsuru da bulabiliriz...

Amerika, yürürlükte saydığı antlaşmaların uygulanmasını engellemiştir. Kıbrıslı meselesini çıkmaza gottenen de bu engellemiştir. Öte yandan anlaşmalarız elde ettiği haklara dayanarak, Türkiye'nin Kıbrıs'a asker yollamasını engellerken, Amerika, Yunanistan'ın Adalarına 10 bin asker yığmasını kolaylaştırmıştır.

Prof. Ahmet Sükrû Esmer - ULUS

Eğer Amerika istemis olsaydı, Lâtin Amerika, bir kismı NATO ve Batılı devletlerin reylerini Türkiye lehinde kullanırdı, böyle bir kararın çıkmamasını önlâyebilirdi. Amerikanın Yunan tezâlinin ayın kararın bağlanması istediği fakat surâ Türkâyede Amerika aleyhinde kuvvetli bir cereyanın belirmemesi ve NATO'nun parçalanması için münferid reyini Türkiye lehinde kullanmış olduğu aşikârdır.

Av. Kemal Nomer - bâbiâlide SABAH

TÜRK BÂSINI VE NATO MÜTTEFİKLERİMİZ

Türkiye, bu derece dosttan yoksun mu idi? Hiç şüphe yok oyların ortaya çıkış tarzı, Türkiye'nin dış politika münasebetleri üzerinde bîz düşünmeye sevkedecik kadar önemlidir. Müttefiklerimizin aleyhîmizde oy kullanmaları, Amerika'nın lehimizde kullandığı oyun kıymetini çok göğlelemekte hattâ perde arkası anlaşmaların tesellîli anlamında olduğunu için bu oy bizim Üzüntümüze gidermektedir. Yunanistan'a dönüp: «Anlıyorsunuz ya, Türkiye'deki hasasîyeti bertaraf etmek için anestezik mahlîkette bir rey verdirdiğimdeyeceğine, takip etmiş olduğu politikanın makul ve tabii neticesi olan menfi oy kullanısaydım, bîzi bundan daha fazla müteessîr edemezdî.

Cihad Baban - ULUS

Eğer Amerikalılar şimdi, bütün havasını yaptıkları aleyhîmizdeki karar sureti Birleşmiş Milletlerde oylanırken bizden yana görünmekle bizi kandırmış olduklarını sanıylarsa kendilerini pek kurnaz, bîzi pek saf sanıyor bulunmâhdırlar.

Metin Toker - AKIS

O Ingilizler kl yürürlükteki anlaşmaların hazırlanmasında başlıca rolü oynamışlardır. O Ingilizler kl, yürürlükteki anlaşmaların altında kendi imzaları vardır. O Ingilizler kl, Kıbrıs'ı terkederken kl toplumu karşı karşıya getirmiştir, işi içinden zor çikıslar bir halde bırakmışlardır, sonra da ikinci tâzî oynayıp meseleyi büsbütün zorlaştırmışlardır.

«Büyük Britanya bu «küçük» oyunu acaba sırf adadaki üssü elden gitmesin diye mi dynamakadır?

Abdi İpekçi - MILLİYET

Yirminci yüzyılda Atatürk'ün yürürgüya Balı'nın Doğu Üstündeki efendilik iddiasını ilk defa ligün Üstünde oturttı olan Türkiye, o zaman «Yassal» diye takkelarını havaya fırlatmış olan bütün Doğu ve Güney insanların önünde yürümeye devam edeceğini, aynı Batı efendiliğinin emrine girip bu geçit bölgelerinin mahalle bekçisi olmuştur.

Bugüğü durumumuzla kendimiz Için hâzin, düşmanlarımız için pek komiktir. Zira bekçinin bekleyeceğî malların korunma lütumu yavaş yavaş oradan kalkmış, artik bekçinin işten çıkışması ihtiyâlî bellîrîltir.

Bekçinin bankada parası ve bir başka geçim yolu olsa bu ihtimâl — hâsiyyette ffili konular bir yana — çok korkunç sayılabilir. Oysa bekçi hasfâdır, girtigâsına kadar borçludur ve (en kötüsü) ne yapacağı konusunda şaşkındır.

Bu şaşkınlık kısa zamanda yerini görüş berraklısına ve kararlı davranışlara terkemzse, çok uzak olmamış bir gelecekte gû sloganı meydan mitinglerine başlamak zorunda kalmamız mümkündür; İstanbul Türkât, Türk Kalacaktrı

Rerik Erduran - MILLİYE

Bütün tûmenlerimizi emrine verdığımız NATO bloku, «İttifaka dahil ikili üye arasında taraf tutamayız» gerekçesiyle Için içinden ayrılmıştır. Bizden ne bir ses, ne bir nefes. Hattâ hoş görüyorum bu devletlerin davranışlarını. Hiç akılmâz gelmiyor ki Sovyet Blokunun yakın günlerde kenara itilmesiyle NATO blokunun çekimsiz kalması ve Kıbrıs'a dolaylı desteklemesi arasında sıkı bir bağlantı vardır... Türkiye'yi yalnız Kıbrıs konusunda değil, tüm dış politikasında denge bir yörüngeye oturtmalıdır.

A.S. şleplerinden biri
bu düzende?

ha bir o kadar paraya ihtiyaç vardır. Çiftlik bu parayı bulacak durumda değildir. Bu yüzden 10 milyon lira harcanan otel, yıllardır átil durumda yatomaktadır. Hayaller, burayı yabancıların kumar oynadığı turistik bir tesis hâline getirme şélindeydi...

Denizcilik Bankası da, konusunun tâmenen dışında kalmakla beraber, Yalova Kapıclarını İşletmektedir. Bankanın 1963 yılında kapıclar İşletmeciliğinden zararı, 1,1 milyon liradır.

4 ZARARINA SATIŞLAR

Devlet teşebbüslerinin yeteri kadar kár sağlayamayışının belli başlı nedenlerinden biri, sattıkların mal ve hizmetlerin fiyatlarının, hükümet müdahelelerivle düşük tutulmasıdır. Sivillerin cesitli oyuncuların devlet teşebbüsünün firetti átil demir ve cimentoñun fiyatlarını yükseltmelerine sevici kalan hükümetler, teşebbüslerin kârlı fiyatlarla satış yapmasına karşıdırılar!

Ozel teşebbüs varerine zarara satım en tiolk bir öreni Etibank'ın elektrik enerjisi satışı teşkil etmektedir. Elektrik fiyatlarının yükseltimi 1958 yılında kabul olmustur. Fakat ózel sanayicilerin baskısı üzerine Menderes bu karardan cavatır ve 1965 yılında varıldı hâde mesele hâla çözülmemiş. Asiláir Etibank, elektrik enerjisi satışından 1963 yılında 44 milyon lira zarar etmekte 1967 yılında birikmiş zararları ise 97 milyon liradır.

Gazete kârdanın versi ve satıs macroflarla birlikte ton maliveti 2000 liradır. Fakat satıs fiyatı 1800 liradır. Gazeteler ózel lir hacki orhun oldukları için zararına satıs usulüne döktürmek mümkün olamamaktadır.

Sümerbank, fiyatlarını serbestce teshit imkânından yoksun bırakıldı hâde için yeterli kár sañınamadı hâneinde.

Geçen yıl kabul edilen 440 sayılı kanun, teşekküler mal ve hizmet fiyatlarını tesbit, teorik olarak, serbest bırakmışsa da, karar yine hükümete kalmaktadır. Ve Türkiye'de hükümet de bir taraftan devlet teşebbüslerinin yeteri kadar kár sañılamadıklarından sıkayet ederken, óte yandan uygun bir fiyat politikasıyla teşebbüslerin kârlarını artırmalarına karşı koılar.

5 SIGORTA HOVARDALICI

Devlet teşebbüsleri, sîr bazi şirketleri ve aracılıarı kazandırmak için, hizumsuz yere, büyük miktarda sigorta primi ódemektedirler. Devlet elivle fert zengin etmenin apak bir órneğini teşkil eden bu durumu, Karina Komisyon Ranoru, ózel bir sekilde ortava koymaktadır. «Döglücek tehlikeler karşısında sorumlular duruma düşmekten çekinen bazı idarecilerin işletmegin bütün sâbit kıymetlerini, ambarlarındaki ve yollarındaki mallarını sigorta ettirdikleri bilinmektedir. Sigorta şirketterine ódenen büyük primlere karşılık, gerçeklesen risklerin ve alinan tazminatın nek küçük kaldığı görülmekte, bir kîm Iktisadi Devlet Teşekkülerinin idarecileri, çalışma konularıyla hiçbir ilgisi olmamak hâde sigorta şirketterinin kurulmasına ónak olmuþlar, kendi mensuplarını vardımlasma sandıklarını ve teşekkülü (ki bazlarında kurulus konularına aykırı olarak) bu sigorta şirketterine ortak etniþlerdir.

Zamanla teşekkül mensuplarının kurdukları bu sigor-

ta şirketlerine ait menfaatlerin, teşekkül menfaatlerine tercih edildiği ve teşekkül yararına bulunan (íç sigorta) nim uygulanmadığı veya azaltıldığı da görülebilmiştir.

Burada bazı Iktisadi Devlet Teşekkülerinin, sigorta işlerini Devlet sermayesi ile kurulan sigorta şirketlerine yaptrırken bîle dişardan bir kîm acentaları araya soktuları da vâkiadır. 1960-63 yılları arasında acentaların vastasya yaptrırken sigortalarda ódenen primlerin 72,4 milyon lira ve acenta hissesinin de primin yüzde 7,5 ile 35'i olduğu gözünde tutulursa, borsa vere harice verilen servetin miktarı hakkında bir fikir edinilebilir.

Denizcilik Bankası T.A.O., D.B. Deniz Nakliyatı T.A.S. ve Türk Havavolları A.S. haric, diðer Iktisadi Devlet Teşekkülerinin 1960-63 arasında dört yıl içinde sigorta şirketlerine ódedikleri sigorta primlerinin tutarı 131,3 milyon, alinan tazminat miktarı ise 21,6 milyon liradır. Türkiye Şeker Fabrikalarının bu devrede ódediği prim 23,2 milyon, alındı tazminat 2 milyon lira. T.C. Demirvolları İşletmesinin ódediği 15,7 milyon alındı tazminat 2,1 milyon liradır.

Bu rakamların ifade ettiği manâ, nasıl bir sebep olursa olsun Iktisadi Devlet Teşekkülerinin vâda en aza átiñ 10 milyon lirâk bir vârum kavnañını sigorta şirketlerine ódedikleri ve memleket ñâma satılan riskler nisbetinde bir servetin de döviz olarak harice akmiş olduğunu.

Yüksek Denetleme Kurulunun yillardanberi íç sigortaya daha fazla ónem verilmesi yolundaki temennileri, beklenen ölçüde etkili olmamakla beraber, bugüne kadar Iktisadi Devlet Teşekkülerinde 300,3 milyon lirâk íç sigorta fonunun birikmiş olduğu görülmüştür.

1961-63 yıllarında ávrlan íç sigorta fonları 124,4 milyon, gerçeklesen risklerin tutarı ise 11 milyon liradır. Sonuç olarak bu sistemi uygulayan Iktisadi Devlet Teşekküler dört vâda 113,4 milyon lira gibi büyük bir kaynak sağlamışlardır.

Devlete alt bütün dünya demiryollarından farklı olarak, kımetlerini hâlihâl ölçüde bir sigorta şirketine sigortalamakta olan T.C. Devlet Demirvolları İşletmesinin bu konudaki tutumunu tenkid eden Yüksek Denetleme Kurulunun ileri çekici bir ranoru vardır.

Büttün Iktisadi Devlet Teşekkülerinin vararına olodu görülen (íç sigorta) va zereken ónem verilmesi, sigorta ettiñen ve eden Iktisadi Devlet Teşekküler arasına acenta sokulmasından kaçınılmazı konular üzerinde durulması zorunludur.

6 KREDİ İHSANLARI

Devlet Bankaları, kredi konusunda Bakanların ve nüfuzlu kişilerin devamlı baskılıları altındadır. Bu baskılılar sonucu, tâhsili şüpheli krediler verilmektedir. Etibank, bir şaha 26,5 milyon lira kaptırmıştır. «Aynı ticaret firmalarıyla çalisan ve gerçekce aynı şaha ait oldukları bilinen dört peyk firmaya verilmiş olun, genel plâsman hacmine yüzde 21'ini teşkil eden ve mühüm bir kismının kârmen kârsılıksız, kârmen de veteri kadar karşılaştırı bulunan 26,5 milyon lirâk kredi, bu firmaların ödeme güçlerini kaybetmeleri dolayısıyla donmuş kredi durumuna düşmüştür ve bankayı bâlik bir riskle karşı karşıya bırakmıştır.»

Emlâk Kredi Bankasının 1963 yılı sonu itibarıyle kanuni takipteki alacakları, 110 milyon lirayı bulmuştur. Sümerbank için bu miktar 107 milyon liradır. Tutum Bankası, esas itibarıyle Amac Ticaret Şirketinden olan alacakları vâzinden tasfiye edilmiştir.

Ziraat Bankasının Avanos, Hasanoñan, Kavseri, Umarbey ve Ursüp'te yaptırdığı evler yüzünden 50 milyon lirasi dommuştur.

Bir de çeşitli devlet teşebbüslerinin ózel kârlarla verdiğilere avanslar vardır. Türkiye Yapañ ve Tiflik A.S.'nin açtıri avansları 8 milyon liranın tâhsili şüphelidir. Küzu Yetiştirme ve Ticaret Ltd., yetiştirecile 1 milyon liraya vakı'n para kârtırmıştır.

7 DEVLETİN DEVLETTEN SATIN ALMAYI REDDEDİSİ

Devletin ihtiyaçlarını öncelikle devlet teşebbüslerinden karşılaması gereki hâde, devlet teşebbüsleri, bu alanda genellikle mesrûiyet hudutlarını aşan bir rekabetle karşı karşıyadırlar. Devlet kurumlarının, Petrof Ofisten alıh-veris yâmaları bir türlü sağlanamamıştır. 1963'te Mecilise verilen Petrof Ofis Kanun tasarısı, çeşitli mukavemetler dolayısıyla bir türlü çâkarlamamıştır.

Sümerbank, resmi dairelere mal satmakta güçlüklerle uğranmaktadır. Raporla göre, Sümerbank Devlet ve Kundura Sanayii Mütessesi, «yenî kundura fabrikasında resmi ve askeri daireler için imal edilen kundura ve vasiñflarında daha mütekkîn seviyeye ulaşılmış olmasına rağmen, piyasada vergi muafiyeti yoluñdan faydalananak daha piyasalı kundura yapan firmaların haksız rekabetine maruz

bulunmaktadır.»

Tekstil alanında da, «Diyarbakır, Bünyan ve kısmen Deftedar fabrikalarının çalışmalarını tam kapasiteyle ve zararsız sürdürmeleri için bu gibi resmi ihtiyaçlarla ilgili siparişlerin bu işletmelere verilmesi gereklidir» denilmektedir.

Devletin devletten satın almayı reddedi bakımdan Devlet Malzeme Ofisinin durumu önemlidir. 1959-63 döneminde 85 milyon lira kâr sağlayan Ofis, rapordaki deyişle, «istigâl konusuna giren malları temin etmekle bulunugu resmi müsterilerine, ihtiyaçlarının yüzde 50'sinden fazlasını sağlamaya muvaffak olamamıştır... Devlet Malzeme Ofisinin yillardanberi başlica skandalları, zamanında ve yeteri kadar mal almaması teşkil etmektedir. Bu yüzden itâhî zaruri yazı, hesap, teksir makinalarıyla nakil vasıtalarını käfi derecede tedârik edememektedir.

Kendi Malzeme Ofisine veteri kadar döviz vermeyen devlet, itâhâti firmalara vermekte ve devlet kurumları da ihtiyaçlarını piyasadan karşılamaktadır! Devlet İhâcını karşılamak için kurulan Ofis, devlet tarafından çelmeleñmektedir!

Bir de devlet teşebbüsü itâhâti kendi de vapsa, satıcı firmalar Türkiye temsilcisine yüksek komisyon ödemede durumunda bırakılmaktadır. Etibank raporunda belirtilen bu husus, üzerinde önemle durulması gereken bir meseleyi ortaya koymaktadır. «Umumîvetle usul haline gelmiş bir teamüll icabi, asıl tesis ve makinalar müsait şartlarla satılmakta, yedeklere ihtiyaç oldutu takdirde de, yüksek fiyatlar heri sârlılmaktadır. Mukavele imkâni da olmadıñdan fiyatlar ayen kabul edilmekte, avrica bazı firmalar daha da asırı hareket ederek vâzde 10.25 nisbedinde mümessîlik hissesi talep etmektedirler.»

Banka, gerek fiyatlar ve wereke mümessîlik hisselerinde makul indirimler yapabilmek için mücadele etmekte ve çok zor şartlar altında mesâl şârfemektedir.»

8 DEVLET TEŞEBBÜSUNUN SOSYAL SORUMLULUKLARI

Devlet teşebbüslerinde ücretler, özel sektörde nazaran genel olarak yüksektir. Özelliğe sosyal yardım alanlarında, devlet teşebbüsleri özel sektörün çok iherisindedir. Toplu sözleşmelerde ücret artışları, daha fazla devlet sektöründe sağlanmıştır. Devlet teşebbüsleri 1963 yılında 118 bin 400 memur ve müstahde 1,7 milyar lira maaş, 167 bin 80 öisçeve ise 1,7 milyar lira ücret ödemis ve 354 milyon lira sosyal yardım yapmıştır.

Daha önemli, devlet teşebbüsleri, ihtiyaçlarının çok üstünde işi ve memur kullanarak issizlikle karşı bir siñak teşkil etmektedirler. Devlet teşebbüsünün zararlarından her Allahın günü vakınan politikacı, partisine hizmet etmiş kişileri buralara verlestirme derdindedir. Bu bakımdan Devlet Demiryolları iyi bir örnektr. İşletmenin personel savısı 1959 yılında 67 bindir. Milli Birlik hükümeti, zorunlu olmadıkça çalışanların yerine yeni personel alınma kararını alır. 1960 sonunda personel savısı, 7 bin kişi azalarak, 60 bine düşmüştür. 1961 sonunda personel savısı 56 bin 500'e inmiştir. Personelde 10 bin kişi tasarrufa rañmen, hizmetlerde bir aksama yoktur. Milli Birlik yönetiminden soñra bu düzlen bozulmuştur. 1963 vâz sonunda personel savısı 60 bine yaklaşmıştır. Herhalde eski gibi 70 bine ulaşacaktır. Özel teşebbüslerin skandal en önemli meşalelerinden biri de, parti teşkilatı, devlet teşebbüsünde maasa başlamaktır.

9 DEVLET POLITİKASININ YARATTIGI ZARARLAR

Kapitalist iktidarların büyük hovardalıklarına rağmen, devlet teşebbüsleri, yaygın kanaatin aksine, kâr etmektedirler. 1959-63 döneminde devlet teşebbüsleri 3 milyar 253 milyon lira kâr sağlamıştır, buna karşılık bazı teşebbüsler 1 milyar 16 milyon lira zarar etmişlerdir. Net kâr 2 milyar 200 milyon liranın üstündedir. Zarar, özellikle ulaşırma alanındaki bir kaç teşebbüste, hizmetin utiliti ve hükümet politikası dolayısıyle ortaya çıkmaktadır. Başka zarar eden teşebbüs, 877,1 milyon lira ile Devlet Demiryollarıdır. Ve zararın temel nedeni, hatâli hükümet politikasıdır. Zira hükümetlerin kâra, deniz, hava ve demiryolu arasında koordinasyonu sağlanan bir ulaşırma politikası yoktur. Demiryollarına milyarlar yârılımış, sonra demiryolları tamamen ihmâl edilerek karayolu dönülmüş ve demiryolu dünâyanın pek az ülkesinde görülen şekilde kâra yolumun oldürücü rekabetine terkedilmiştir. Bazi Batı ülkelerinde olduğu gibi, kâra ve demiryolu arasında zorunlu bir İş bölümune gidilseydi, Türkiye milyarlarca lira israfın kurtardı. Komisyon raporunda durum su sözlerle belirtilemektedir: «İş hacmini ve geliri düşüren başlica sebep, daha müsait şartlara çalışan karayolu ulaşırma sisteminin rekabetidir. Memleket taşıma hizmetlerini düzenleyecek naâhiye kanunu yillardanberi çıkarılmış ve bu sebeple taşıma sistemleri arasındaki rekabetin olumsuz sonuçları giderilememiştir.»

Demiryolu taşımaları yüzde 10-20-25 nisbetlerinde nakliye vergisine tabi olduğu hâde, karayolları taşımalarında bu vergisin alınmaması, eşitlik bozan sebenlerden birisidir. Nakliye vergisi ücretin tamamı üzerinden hesaplanan için bu nisbetler daha da artmaktadır ve verginin vergisi de ödenmektedir... Bundan başka demiryolu ile yapılan taşıma hizmetlerinin dövizli malivetinden çok düşük olduğu bilinmektedir.

Ama apak milîvarlık israfıla rañmen, ciddi bir nakliye hizmetleri kanunu, politikacilar çâkartmaya niyetli değilidir. Havayolları zararlarını azaltmak bakımından, ikili anlaşmalarla yabancı devletlere cõmertçe tamâdızdır. Hava trafik hatlarının kısıtlanması önemli bir tedbirdir. Komisyon raporu bu konuda söyle demektedir: «Akît devletler arazisi üzerinde inis vanılmaksonucu ucma hakkı, akît devlet hava mevdâsına teknik bir sebenle inme hakkı ve akît devlet hava mevdâsına volcu indirme veya mevdândan volcu alma hakları gibi hususları içine alan hava trafik haklarının ikili anlaşmalarla geniş ölçüde bahsedilmiş olmasının THY'nin dış hatlardaki inkişâfı geçiktirdiği müşahede edilmiştir.»

Kalkınma İslâm, yabancı uçakların her seferde Tür-

THY'nin dış seferler yap ñıslan uçaklarından biri

ULUÇ PAŞA'NIN SON KONUŞMASI

Senatör Burhanettin Uluç Paşa, tam iki yıl önce 24 Aralık günü aramızdan ayrılmıştı. Ölümünden yirmi gün önce kroner spazm geçiren Uluç Paşa, hasta yatağında idama mahkûm edilen 21 Mayıs suçlularının affi için Senato'da yapacağı konuşmayı hazırlamıştı. Ecel, Paşa'nın bu konuşmayı yapmasına imkân vermedi.

Uluç Paşa'nın mert kişiliğini yansitan bu yazısı, hâtirasına duydugumuz derin saygı ile, ya-

Muhterem Arkadaşlar:

Tarîhi bir infaz kararını vermenin viedanı ve belki de hukuki olabilecek sorumluluğunu kabul etmeye gecen önce hukuk dünayısını sorduğu su soruları inandırıcı ve keshîl ifade ile cevaplandırılabilir gerekir.

1 - Ölüm cezasının: Suçları önleme tesiri müsbet olarak ölçülebilmiş midir?

2 - Cemiyet hâlinde yaşamaya ehill olsadığı kabul edilebilecek suçuların zarar vermeyecek bir hale sokulması rüciudutun ifnasından başka bir wasita ile mümkün değil midir?

3 - Büyücük suç faillerinin suçu işlerken sonu na düşünmedikleri, ölümlü severek gözle aldıkları, adalet psikolojisinin tesbit ettiği bir gerçek liken öldürmekle sağlanacak içtimai ve cezai faide nedir?

4 - Ölüm cezasının öbür cezalara nisbetle ağır bir ceza olduğu katliyle ibbat edilmiş midir?

5 - Bütün ömründe mahpus kalmaktansa ölümlü terch edenler mevcut mudur?

6 - Ceza evlerindeki intihar vakaları hürriyeti bağılayıcı cezanın ölümden daha ağır olduğunu göstermez mi?

7 - Ölüm cezası tamiri mümkün bir ceza midir?

İste bu ve buna benzer sorular ölüm cezasının limi ve hukuki vecheden mahrumiyetini izaha yeter de artar bille.

Yüce Senatonun değerli Üyeleri;

Hata ve sevabı ile tarîhin sahibelerine tevdi edilmiş olan 21 Mayıs olaylarının idam cezasına garptırılan suçularının hayatlarına hatime çekip çekmemek şıklarından birinci ihtiyar ile karşı karışıyayız. Südürerek milyiz, bağıslayacak mıyız?

«Muhakemelerin alenliği» adı altında safahatından ve savunmalarından haberدار edilmişimiz için micerret iddia ve Anayasamızın 132 uclu maddeşin döödüz ihlali mahvettildeki ittihâm tabakkı, istikal dolu resmi beyanlar ve tebliğlere rağmen «Adî Amârlîke» bağlı Askerî Yargıcın hükmünü her türlü tesirden azade ve adlı hatadan salım telâkkî etmek istiyoruz.

Anayasamızın 64 üncü maddesi muvacehesinde «Mahkemelerce verilen kesinleşen ölüm cezalarının verine getirilmesine karar vermek» verkilidî. İstemsiz bir hîlik suç kadar tarîhi olabilecek mahlîte. Hîfî ve aifîe tahvil müssamahası sunular içinde kullanmak istivâümüzdir. Ne şartı mœtsi oruçların kararları, ne şartı dislohal mœtsi hâzâzalar, ne kînler, ne hîlikâzalar... Fer-

di ve tarihi oylarımızı tesirsiz ve bağımsız kullanmaklığımızı engelleymez.

Anayasamız menetligi için hükümlerin münameasını yapmak istinkâl ediyoruz. Yasama organı olarak bize verilen yetkinin, idam kararının ademi infaz yetkisinin viedanı ve iç tartışması ve muhasebesi içinde kullanılmasını savunuyor ve takdirlerine arzediyorum.

Mahkemeler idama karar verebilir. Anayasa Mahkemesi de idam cezasının Anavasaya aykırı olmadığına karar verebilsə ama ölüm cezasının cektirilmesine yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisi karar verebilir. Sahsen bir ölüm cezalarının cektirilmesi inancındayım.

İktisadi iktimai ve harsî alanlarda refah devleti seviyesini iktisâp edemiben cemîvetlerde darbeleler ve ihlîllerin mîsaatı vassatı sosyolik bir vaktadır. Kim evranti edehîlî ki hîvîe bîr vasat manzarası arzeden memleketimizde mîstâkhâl hareketler katîve önenmiş veya önlenebileceklerdir. Memleketimizde iktidâl ve bedevî bir intikam silsile-iñin eukuruna itmeke hangimizin hakkı vardır?

Bugün bana, yarın sana, zîhnîyetin küçük hesabîyle değil, parlâmenter tedbîrlerle, öaleyîcî ve ciddî reformlarla, aydın ve politikâ olmanın ahlâk kadrosu içinde «Refah devleti olmayı gerçekteştirmenin inandırıcı örneklelerini vermediğimiz takdirde her şey beklenebilir.

Tarih boyunca fikir suçları, silâfi suçlar tolerans ile karşılaşmuştur. Bu hususta müssamahâ göstermeyen cemîyetler ittidâlî damgasını yemişlerdir. Medeni mîle olmak, müssamahâ mîlet olmaktadır. Esasen müssamahâ olmak: İnsanlık, Türkîk, Müslümanlık icabıdır, şiarımızdır.

Muhterem Arkadaşlar:

Anayasamızı aykırı olarak fist üstüne uzatmaları sâki yönetim'in maruz bırakılmak nedendi, nedendir? «Tabî hâkîmde neden korkuktur? İktisî hukukcu olması gereken işî kîsîlik Askerî Mahkemenin bu kurulusunun unutularak Anayasa metni ile esnîşînî mevzu ve mer'lî. muvakat hîkümlere neden closeitîk? Muhakemelerin alenîve ve mîstâkhâlîyet şartını efsâri unumfeden neden şîzledik?

Fer bu ve hîzberi sorulara mukâlîce cevap verâllîvor ve idamları viedanen fâsîk edebâllîvor. Amanzî tarîhi müssamahâ ile hashaga kâhîz, amâben, naefz ve acîz kânsat olarak arzevedim ki: idamların infazı mîstâkhâle kâtiîvîorum ve kâtiîvâcazîm. Hanîfî hîkmetle şâfîâfîartam.

dettiği bu liberal politikayı şu sözlerle belirtmektedir: «Sirketâ 1961 yılından itibaren büyük miktarlarda zarar etmesinin sebeplerini başlica iki noktada toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi 1961 yılında deniz ticâreti ilâbere edilirken, İktisâden ileri gitmiş memleketlerin bîle vazgeçmedikleri hîmave tedbîrlerinden hîc birine gidiâmsıolsa, ikincisi de devlet hîmâyesi altında çâşmaya alışmış olan şirketin gerek usûller, gerek personel bakımından rekabet alannda veterâsî kalmış bulunmasıdır.»

Sirket, 1962 yılında 45.5 mîvon, 1963'te ise 11.2 mîvon lira zarar etmiştir. Sirketin başında bir de İpar gemîtinden gelen zarar vardır. Sirket, Yüksek Sorusturma Kûrulu tarafından İpar zemîlerinin vedi âdîh tâvin edilmiştir. «Yedî aînîkî verâllîken bir isletme sermâvesi bahis konusu edilmedenâden ve rantâbîltelerini kâvbetmîs olan bu zemîlerin, neden zîvâsâsın olmakla gariî mîsaat olduðu bu devrede kâr etmeleri mümkîn olmadı. Sirket bu zemîlerde de finansî etmek durumuna girmis ve 15 mîvon lira civârında bir alâcalî tesekkûl evlemiştir. Bu alâcalî garantî altına alınmadıñdan dolayı sirket, arazisuna rağmen gemîleri teslim edememekte ve 15 mîvon lira tutarındaki masraflara devam etmektedir. Bugânlîk durumda zemîlerin satışı bedelinin bu alâcalârî kârîhâyacâzî sîphellâdr.»

Kapitalizmde yana iktidârların elinde, devlet tesebbüslerinin TBMM Karîma Komîsyonu raporunda görülen manzarası kısaca bundan ibaretir. Raporda bilgîyi, sistemeştemiz ve derinleştirizmek yerine, kaynağa bağıllık endişesiyle, ham madde olarak vermeyi tercih etti. Öyle sanırız ki, rapordan alınmış örnekler, kapitalist iktidârlar ellînde devlet tesebbüslerinin kâr etmesinin değil, zarar etmesinin normal olduğunu ortaya koymustur. Daha önemlisi, bu örnekler, mevcut şartlarda dahi varlığını hissettiren devlet tesebbüslerinin, kapitalist olmayan kalkınma yolunu seçmiş iktidârların etinde nasıl büyük imkânlar teşkil edeceğini göstermektedir.

BAŞBAKAN DEMİREL'E

«Ufak Uyarmalardan»

Nimet Arzik

TRT VE SEN

De Gaulle iktidara geldiğinde ilk sözleri çok caçaklı olmuştu: «La France sera la France».

«Fransa'yı Fransa yapacağım...» ve yaptı da, Malraux gibi bilerin desteği ile ve devlet niyâzının ne olduğunu açıçık bildiğinden. Bilmeseydi, benimsemeseydi ve tutmasayı ne de Gaulle yaşırdı, ne Fransa. Değil mi Demirel'cim?

«İktidara geldik, dileğimiz gibi hareket ederiz» demeyip. «Kirk kâsur milyonun hayatı var, hakları var, menfaati var, haysiyeti var» prensibi ile hareket ettiğinden Fransa'ya bir nevi «âde-i itibâr» etti. değil mi Demirel'cim?

Bir kaptıkaçı piramidi kurup surtlara basa basa, o piramidin üzerine talan amâcyla tırmânan açık gözler hâkim kılmalıdır. değil mi Demirel'cim? Halbuki onda, önce, rüsyet, iştîlâs, ihmâl, idareî maslahat Fransa'yı sarılmıştı, tipki... Kongo'yu sardığını gibi, deñil mi Demirel'cim?

Ve Umumi Murakabe Heyeti her birini uzun «rapor» etmişti de bu tesekkülerin kimse nin ruhu duvmamıştı. Hiçbir raporun «in'ikâsi» TRT hakkında verilen 100 sayfa kadar velveleti olmamıştır. Olmus mudur Demirel'cim?

Ben TRT'nin asıl ve asıl fonksiyonunu başarıyla yaptığım iddia etmiyor, kiii bu fonksiyon kültür dağıtmaktır, kiii bu fonksiyon kütte eitimdir, kiii bu fonksiyon mutluluk dağıtmaktır.

Ben sene önce bu konuda kalemimi işletebildiğim kadar bunu anlattım durdum: Kimse tinmedi.

Adnan Öztrak'ın bu yönden iddiası yok! Bir «rejîm» cavunmasına girişmiş. Tabii ki bu savunmayı, asıl ve asıl fonksiyonları islah ederek yapsaydı, hâkîma daha fazla hak, hukukuna daha fazla hukuk katılmış olurdu!

Yâmid asıl ve asıl fonksiyona Hükümet de deñinmiyor. Umumi Murakabe Heyeti de..

Kültür mîsesesiyim, eğitime mîsesesiyim, mutluluk dağıtanın kimeee neee? Polemik konusuna olmadıktan sonra...

SULAR SERPİLDİ

Ve yufka yürecigime sular serpildi Demirel'cim. Öyle anlaşıyor ki, bu Anavasa mîsesesi, özel devlet tesekkülî halinde işleyen TRT bunca kanca atıması, öbür özel devlet teşekkürâ-

SOSYAL YAYINLAR

**YENİ KİTABINI SUNAR
BASIL DAVIDSON**

**AFRİKA'DA
MİLLÎ KURTULUŞ
VE
SOSYALİZM
HAREKETLERİ**

Cevren :

Atilâ Tokath

Fiyat: 6 lira

KITAPÇILARDAN ARA YİНИZ
ÖDEMELİ İSTE ME ADRESİ:
SOSYAL YAYINLAR

P.K. 716 — İstanbul.

(YÖN: 170)

A. KADİR'in iki Kitabı:
ESKİ ÇAĞLAR TARİHİ
(Tarih-i Kadim)

Büyük Şair Tevfîk Fikret'in, yıllardır unutulmaya çalışılan okul kitaplacına alınmayan en güzelî silîr, bugünkü dîlliye yemî den yaratıldı ve genç kuşaklara armağan edildi. 3 Lira.

HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM
(Sürgünlük Şiirleri)

Genişletilece ikinci Baskı.
3 Lira

Odemeli adresi: P.K. 58 — Beyazıt, İstanbul

YON — 160

lerinin kusursuz olmasındandır. Tabii öbürlerinde personelin durumu parlak, satın alma meseleleri pürüzsüz, kasa envanteri fazla tamam.

Yüreğime sular serpildi Demirel kiii bunca «iyi işliyoruz!»

Yalnız Personel Dairesi «memur» arasında ilkokul diploması olmuyanların 30 bini aşğını bildirdi... (Üstelik şansları da bazan parlak oluyor bu özel tâhsîsîlerin!)

Peki TRT'deki mektensizlerin gününe ne? TRT Genel Müdürünün günahı neden başkalarının den üstün?

Demek özel devlet tesekkülleerde satın alma meseleleri de parlak.

O şıp şıp düşen uçaklar, zahir, veri göge tercih ettiklerinden öyle şıp şıp gökten damlar gibi döküvor!

O kalabalık ve sürekli hevetler tarafından satın alınır alınamaz tamire giren battal gemilerde birer basarı...

O TRT binasının 550 bin lira kirasi kiii metrekaresine 19 lira düşen, bazı özel tesekkülleerin binalarından daha çok röze batıbor, belki de ucuz dive...

O merkez Bankasının Zurich'teki tek temsilcili milyonluk bürosu normal!

Bence, öbür iktisadi devlet teşkilatlarından TRT'nin ne daha az suçu var, ne de daha hafif. Ne hesap kitabı daha az, ve ne daha çok yerinde! Sence Demirel'cim?..

Ben olsam Monako Prensliği gibi bu müsesseyi, taltif ederdim. Bir kere öbür müsesselein parlak ve kusursuz durumunu belirmesine yardım etti diye.

Bir de, samur kürkünü savurta savurta dolaşabileceğini halde, dolaşmama dirayetini gösteren,

o kimsenin kul diyemeyeceği, kendine göre inançları olan adamı bağırma basardım!..

İstersen basma Demirel! Basmazsan bak n'olacak!

Gazetelerde okuyoruz, deşifrecek dört genel müdürü arastırda Adnan Öztrak'ın da adı var. Hattırı tazele. Danıştay, istişaresini bile, Adnan Öztrak lehine izhar etmiştir. Hem de «Umumi Heyet» olarak. Adnan Öztrak zaten anonsunu yapıyor: Sizler onu affeder etmez, o soluğu Danıştay'da alacak. Danıştay da onu vazifesine iade edecek. Bu bir.

İkinci anonsu şu:

İsteseniz hakkında tahkikat açtırın. Savcılık hakkında takipsizlik kararı verildi, bu iş bitti gitti. Bitmedi mi?

Şimcik olacak olan şu:

Tıpkı TRT Osman gibi, Öztrak'ın özerkliyine läflla hücum edio duracaksınız! Mesele nedir bilivor musun Demirel'cim? Mesele Adnan Öztrak'ın özerkliği değil. Onun bakımından bir anavasa müsesesinin artık ümitli mi bilmem, savunulması! Senin bakımından da, Hükümetin sahunda. Devletin itihârinin çok çok yüksek olması, sinesinde prenslikler, beylilikler beslemecek kadar... Föyer bu prenslikler, beylilikler «mecru» değilse... Meşruva, o başka...

Hükümeti, elindeyse, öyle itibarlı ki ki, ne ağası baskı yapabilsin, ne paşası nâme gönderebilsin, ne büyük feedoller baş kaldırıbsın... Mesele bu! Özü bu! Temeli bu!

Mesele devlet kavramı meselesidir. Otuz milyonun inancının, haysiyetinin, hakkının, hayatının, menfaatinin bekçisi devlet kavramı... Hiçbir tarafın «dileğimi yaparım» meselesi değil!

Ucuzluğu sağlayan başka bir etken, kitap basım ve yayım işlerinin devlet elinde olduğunu. Devlet, kitabın kösesine, mal olma fiyatına çok yakın bir fiyat koymayı amaç edinmiştir. «Okuttuğum yurttaş, kazandığım yurttaş!»

İlk, bu işlerin «başiske» si şayiyeştir. Okuyucunun, birtakım ince, örtülü hesapları sömürümeli diye bir konu kalmamıştır.

Okuyucu gibi, yazar da sömürmekten kurtulmuştur. «Kitabı 50 000 bastım da, 10.000 gösterip ona göre bir ödeme yaptım.» gibi bir hile yok.. Kaç bastiya ona göre yazar payı, yazar hakkı Böylece yazarlar da, geçimleri iyi yurttaşlar arasına girmeler Sunun bunun eline, gözüne bakmanın utancından, ezkiliinden kurtulmuşlardır.

Basım ve yayının devlet elinde oluşu, basılan kitapların niteliğini de etkilemiş. İyi kâğıt, iyi dizgi, iyi cilt. Macar okuyucusu bir zamanlar tutturmuş: «Ucuz kitap, ucuz kitap... evet anladık, ama kitaplığı konuşca güzel gözüküyor. Varsın biraz pahalı olsun, şunların niteliğini yükseltin!»

Yükseltmişler Biziim Yaşa, Kemal'in «İnce Memed» çevirisini gördüm. Ciltli, ceketli, tas gibi bir kitabı Eline alıncı hemen dağılmıştı. Kendin okudun, bittirdin, ver komşuna dosta, onlar da okusun. Koy evine, odanı süslesin. Öyle kitapları koyduktan sonra odalar biblyo filân istemelisiniz.

«Avrupa Yayınevi»nin katalogunda yer alan yazarların sadece Sosyalist Blok yazarları olacağını düşünmüştüm. Düşündüğüm gibi çıkmadı hiç. Rusların klâsik ve çağdaşlarından en iyileri titizlikle seçilmiş. Aynı titiz seçmeye, İngiliz, Amerikalı, Çin, Japon, İskandinav, İspanyol, Türk, Hint yazarları da kataloglara girmiştir. Kitaplar genellikle, basılmıştan önce o dili ve edebiyati iyi bilen kimselere okunup inceleyenlerdir. Hazırlanan raporlar editörlerle gidiyor. Basma kararı, yayinevin-

Macar romancı Ernő Urban ve kızı Angeš, Fakir Baykurt'la...

Macaristan İzlenimleri: 3

MACAR KÜLTÜRÜ

Fakir Baykurt

deki yeni bir incelemeden sonra veriliyor. Gelecek yıl basılacak kitaplar bu yıldan sıraya konup belli ediliyor. Ne olur, ne olmasa, belki basamazsa filân diye, asıl listenin altına bir de yedek liste ekliyorlar. Yayınevinin yöneticilerinden Bay Pakozdy Ferenc ile Bayan Karig Sara, bana Türk e-serileri hakkında Dr. Hazai'nın verdiği raporları gösterdiler. Kitapları buradaki Kültür Ataşeleri yoluyla sağlamışlar Hazai'nın raporları, kitapları enine boyuna eleştiriyor, değerlendiriyor. Öteki e-tebebiyatçılarından yapılan çevirmelerde kiyasla Türk edebiyatından yapılan çeviri çok azdır. Bunu hızlandıracaklarını belirttiler. Kültür Ataşelerinin gayreti tam olduğu halde, edebiyatımızın yeni ürünlerini sağlamakta ve iyi çevirmenler bulmakta güçlük çektilerini gördüm. Yanında gutürdüğüm kitaplardan birkaçını verdim kendi dilerim. «Yenilerini de gönderdim.» dedim.

Macaristan'da kültürün işleme dallarından biri dergilerdir. Hafiflik, iki haftalık, aylık, üç aylık; birincim, dolgu ve baskı sayıları bakımından imrenilecek bir yük, seklî çikmalar «Çağdaş» adlı dergi 10.000, «Yeni Yazarlar» 12.000, «Hayat ve Edebiyat» adlı haftalık 25.000... Sadece yabancı edebiyat haberleri ve örnekleri veren «Genç Dünya», 6.000'den başlayıp yükselmış...

Bunlardan sadece «Genç Dünya» Nagyvilág'ın çıktıığı yeri gördüm, yöneticilerle konustum. Gabriel Mihaly, Ivanoş Elbert, László Szenczel ve geçen yılı Belgrad Yazarlar Toplantısında Yaşa Nabi ile tanışan, bu tanıma ve hoşnutluk duyan George Gabor, derginin yönetimini hakkında açıklamalar yaptılar Nagyvilág'ın amacı, dünya edebiyatının Macaristan'da henüz basılmış yapıtlarından örnekler vermek, onları tanıtmak, yapılacak kitap yayımılarına öncülik etmek. Bir başka deyimle, okuyucuları hizlamlamak Türk edebiyatını gerekli kadar tanıtmaktaklarından yankınlıklar biraz «Bu işe küçük hikâyelerle başlamak ve yılda üç dört hikâyeye basmak iyi olur.» diyorlar. Hikâyelerle birlikte, yazarlar hakkında ikişer üçer sayfalık tanıtma yazısı kovmayı da

DOSTOEVSKI

ANDRÉ GIDE

Ceviren: Bertan Onaran

Ünlü Rus romancı Dostoyevski'yi en iyi anlatan kitap

7,5 lira

De Yayınevi
Vilâyet Han, Cağaloğlu

YÖN — 174

ŞİDDETLİ BAS

AĞRILARINA KARŞI

GRİPIN

basarılı ile kullanılır!

BAS-Y-DIS GRİPIN

KININLY GRİPIN GRİPIN

GRİPIN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

RÖPORTAJ

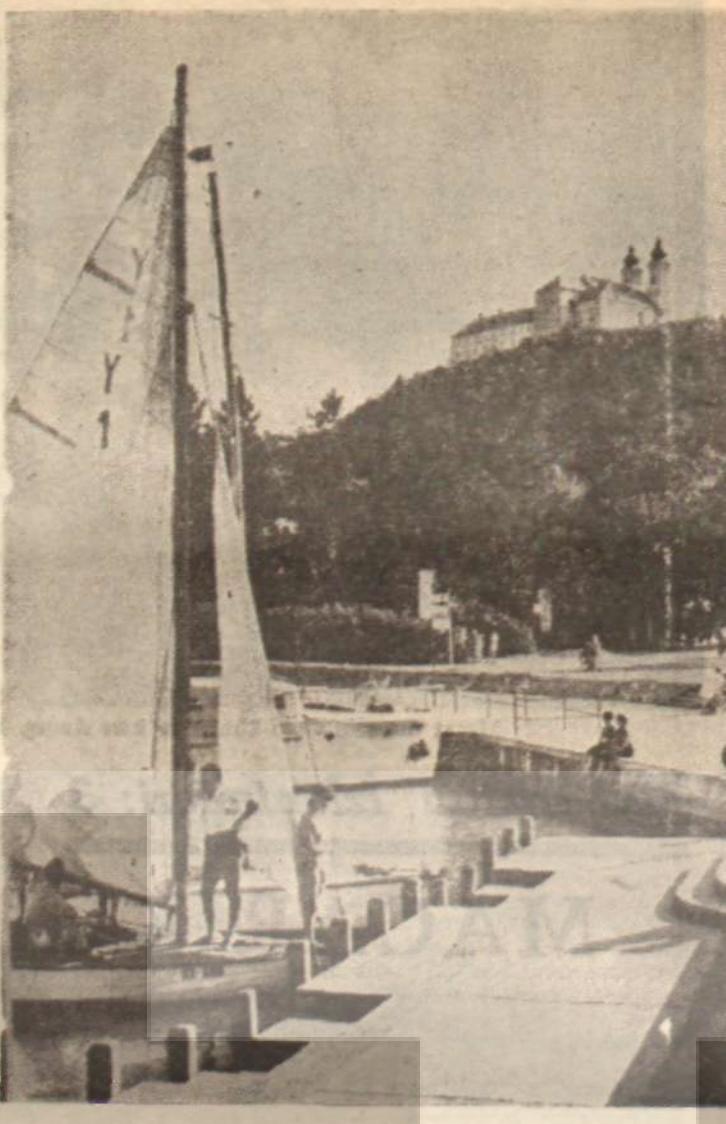
düşünüyorlar: Kimdir bu yazar, ne vermişir, hangi yeniliği getirmiştir?.. Hikaye ile böyle bir giriş yaptıktan sonra romana gelebileceklerini söylüyorlar. Türk hikâyeciliği için böyle bir çalışma bizden kim yapar bilmemişim. Ama ben bu isteği bura bizim derin uykulara dalmış «Türk Edebiyatçılar Birliği» ile «Pen Klüp» ümüze duyurulam.

Macarcadan Türkçeye çevrilebilecek yapıtlar üzerinde de darduk biraz Tibor Dey'nin «Kargılık», Laslo Nemeth'in «Korkunç», Endre Feyes'in «Külli Demirler Mezarlığı», Jyla Illyeş'in «Pustaz Köyünün İnsanları» ve Ferenc Şanta'nın «Yirmi Saat»ı, ortaya atılan adlardı. Bunlar batı dilinin çoğuna çevrilmişlerdi. «Ernő Urban'a ne dersiniz?» dedığım zaman hafifçe güllümsediler ve ellerini salladılar. Köy konusu bu arkadaşları açmıyordu galiba.

Nagyvilág yöneticileriyle bu konuda küçük bir tartışma yaptık. Dediklerine göre Macar okuyucusu, köy hayatı üstüne yazılmış kitaplarla pek ilgilenmemişti. Bunu elbet kendi deneylerine göre söylüyorlardı. Halbuki önemli olan, edebiyatın köyü, ya da kenti konu olarak almasından çok, iyi edebiyat olması değil midir? Bunu, tanıttığım öteki yazarlarla da tartıştım. Hiçbir, dergi yöneticilerinin görüşüne katılmadı. Ernő Urban, köyden söz açan kendi kitaplarının önce sekizer bin, sonra otuzar kırk bin basıldığına söylüyordu. Reklamın etkisini düşünlük gerekliliğini belirtiyordu. Ernő Urban, «Bir Şeyin Birinci İkinci Yüzü ya da Parnak Kesme Üstüne» adlı hikaye kitabı çıktıktan zaman televizyonda bir konuma yapmış, kitap hemen ikinci baskıya geçmişti.

Macar yazarlarının hakkını koruyan ve adı «Artis-Jus» diye söylenen bir kurum var. Aslı yazarlar Birliğinden ayrı olan bu kurum, daha çok dışarıyla uğraşmaktadır. Bürolarında yedi sekiz kadar sekreter görevli. Başka dillerde çıkan, kitapları, bültenleri oraya buraya yığılmışlardı. Köy konularında hikâyeler ve romanlar yazan Andras Sandor ve kurumun yöneticilerinden Dr. Boytka ile oturup bir süre konuşuktur. Belli başlı Macar yazarları ve bu arada Jyla Illyeş ile Laslo Nemeth üzerinde darduk. Dr. Boytka, aynı «yazar hakları anlaşması» içinde yer almamızın için, Türk yazarlarının Macaristan'daki haklarını koruyacaklarını söyledi. Demek yabancı yazarların hakları da korunuyordu. Ama «anlaşma» bu kadar önemli görülmüyordu. Ernő Urban, kâğıdın insanından üstün tutulmasından nasıl haklı olduğunu yakalayıdı. Ülke hangisi, düzen ne olursa olsun, en kültürel, en genç yöneticiler bile hemcevik bürokratlaşmayıyorlar. Ve ne kadar hızla tamamlayırlar bu değişim!.. 1966'da Stockholm'de, uluslararası bir toplantı yapılarak «Bern» anlaşması gözden geçirilecektir. Bu toplantı s'oyvetler Birliği de katılıp ortak yazar hakları anlaşmasında yer alacaktır.

Andras Sandor, bana Macar Kitap Basıcı ve Satıcıları Birliği'nin çıkardığı üç aylık bir dergi gö-

Budapeşte: Tuna kışları...

terdi. «Macar Kitapları» adını taşıyan bu dergi İngilizce, Fransızca, Almanca; üç ayrı dilde basıldı. Unesco'nun da ilgisile altı yıldır çıkyordu. Çeşitli kitap haberleri, eleştiriler, kitap endüstri ile ilgili incelemeler yayınyordu. Sayfaların orasına burasına kitap ve kitabevi reklamları da serpiştirilmişti. Macar kitaplarını ve kitapçılığını dışarıda atıtmak için lyli bir aracı bu dergi

Macar Öğretmenlerin Budapeşte'deki birliklerine de uğradım. Bayan Katalin Jaszay ile Bay Juhaz Laslo çok hoşnut kalıklarını belirttiler. Çünkü onlar ilk Türk ziyaretçisi bennmişim. Aynı gün Alman ziyaretçileri de varmış. Başkanları Peter tatil için Romanya'ya gitmiş. Görüşmemiz kısa oldu. Daha çok, Macar Öğretmenler Birliği'nin dünya öğretmenleriyle olan ilişkileri üzerinde darduk. Kendileri, 1945 de kurulan ve genel merkezi Prag'da olan Dünya Öğretmen Sendikaları Birliği'ne bağlanmıştır. Buraya Asya, Afrika, Avrupa'dan birçok kapitalist ve sosyalist ülkenin öğretmenleri katılmıştır. Yaktında Japonlar da gireceklermiş. Ama Birleşik Amerika bir türlü üye olmuştu. Birleşik Amerika, dünyada öğretmenler arasında başka bir «birlik» yaratmaya çalışmıştır.

Macar sineması hakkında bilgi edinme fırsatı da bulduğum zaman sırasında, Temmuz ayında Moskova'da yapılan festivalde birincilik Macarlar almışlardır. Bu, Ferenc Şanta'nın «Yirmi Saat» adlı röportaj-romانına dayalı bir «söz-yaz beyazdı». Birincilik almamasından sonra filmin yurt içinde ve dışında önemi arttı tabii. Bir akşam gidip gördüm. Toprak reformu kooperatif çiftliklerinin kuruluşu günleri de kapsayan yirmi yıllık bir dönemin anlatıyordu. Çocukluk yıllarda can ciger dört arkadaş, büyülüükleri vakit de bir araya geliyorlar, bir kooperatif, bir toplumu yönetmeye çalışıyorlar. Ama çok sürmüyordu, yolları ayıryor. Hattâ araya karışıyor. İçerinden biri, ötekini öldürdürüyor... Çok toplumsal ve siyasal nedenler var tabii. Seyirci,

1964 te 417 dir. Ekilir dikilir toprakların tam % 80'i kooperatif halinde işlemektedir. 1949'da 30.000 hektar kadar toprak sulanabilen, 1964'te bu genişlik 260.000 hektarı kapsamıştır. 1949'da bir hektara 5 kg. gübre verebiliyor. Ardı, 1964'te verilebile 70 kg. dir. 6949 da bir traktöre 425 hektarla düşüyor, 1964'te bu alan 90 hektar olmuştur. Üç yıl sonra durumun ne olacağını bu sayılarından çıkarmak zorunda değildir. Eğitim için de durum aynı: 1963 sayılarına göre ulusun % 98'i okur yazardır. On beş yıl önce silnema bilet satışı 47.000.000 iken, 1964 to 112.000.000 olmuştur. Tiatro bilet satışlarındaki artış, 3.000.000 dan 6.000.000'adır. 1950 de 50.000 televizyon varmış; 1964 teki televizyon abone sayısı 700.000'dir. 1950'de yıllık 20 milyon cilt kitabı basılırken, 1964 te 45 milyon cilt kitabı basılmıştır. Her alanda böyle bir yükselse

Genel bir yargı söylemek gereklirse, Macaristan'da insan gelişmişdir. İnsanın yaşamı gelişmiş, istekleri coğalmıştır. Gelişen insanın ağızı kapatılabilir mi? Gelişmiş insan konuşur, yazar, fikrlar anlatır el altında saklı şiirler dolaşır. İnsanın geliştiği ülkelerde eşitirsel özü olan filmler yapılır, romanlar yazılır, oyunlar oynanır. Bunu, toplumların kötüüğine değil, iyiliğine yormak gereklidir.

«Yirmi Saat» adlı filmi gördükten sonra, Macar filmciliğini tek elden yürüten ve yöneten «Hungarofilm» i de merak ettim. Bu işler Millî Eğitim Bakanlığına bağlıdır. 63 yıllık bir geçmiş olan Macar sineması, başlangıçtan bu yana çok gelişmiş. Yapım grubunun şefi Andre Silagi, uzun süredir Türk filmcilerle işbirliği içinde olduğunu belirtti. Bu işbirliği iki yoldan olabilir. 1) Karşılıklı film alım satımı, 2) Yapım... Andre Silagi, «Daha ikinciye el atmadan birincide engellendik» diyor. «Filmrimizin Türkiye'de gösterilmesine izin verilmemi Sizin filmler hakkında da bilgi edinemedik. Bu olmayınca ortak yapma giresmedi. Halbuki beraber işleyebileceğimiz konular vardır. 1848 devriminin önderi Zoltan Fabri, konuya, paralel bir zaman ögesine bağlayarak işlemiç, «geçmiş» ve «şimdilik» iç içe yapıyor. Herkes kendi hikayesi ve çikarı yönünden kendini haklı göstermek derdinde. Sanki önlümizde belli bir «konu» yok, bir mozaikler bütünü var. Bir bakıma basit bir röportaj, bir bakıma ruhbumsuz derinlikle olan sağlam bir dram. Son yılın lysi bir özeti...

Filmin Moskova festivalinde birincilik alması bazı kimseleri şarptı. Sovyetler, bu kadar eşitirsel özü olan bir filme nasıl birincilik veriyorlar? Bu büyük hoşgörülük nereden geliyor? Söylerler. Bence, sanatçıları yoluyla toplumlar bunu kendileri yapıyor, kendileri yaratıyorlar. Her ülkede olduğu gibi Macaristan'da da insanlar, bazı işlerin gidişinden hoşnut değildir. Sokakta anlatılan türküler, çeşitli sanat yapıtları, gazete ve dergiler, keskin eleştiri yazılarıyla doludur. Yöneticiler içinde de bu hoşnutluğu katırlar. Vardır. Tibor Sámo «Yanlışlarımız çok, ama düzeltiyoruz, düzelticejiz.» Robert Garei, «Konut planımız istedigimiz noktaya ulaşmadı, sel oldu, kurak oldu... kusurlarınız da var» diyor. İlk bakışta hele köye kasabayı birazcık dalmışın insan, «Bu ne rahatsız bir toplum!» diyebilir. Ama endüstri ve eğitimdeki gelişime yüksektir. 1949'da «100» farzedilen ulusal gelir, 1964 te 267 olarak hesaplanmıştır. Ulusal gelir içinde endüstriyel firmaları % 61,5 lük bir oran tutmaktadır. Tarım % 20,3; Ulaşım % 4, Ticaret % 2... Endüstrinin kendi içindeki gelişimi da da anlamlı görünmektedir: 1949 da «100» olan yükseltti, 1964

geçerek tâ Buhara'ya kadar giden bir dervîs gezginimiz var. Bularla ilgili filmler yapabilirdik. Biz Batı Almanya, Amerika, İngiltere, İtalya ve Fransa ile işbirliği yaparız. Türklerle niçin yapmavamız? Türklerle her ulustan daha çok yakınız, İşbirliği yapmak için, senaryo üzerinde anlaşılmak, teknik otanakları bilmek, karşılık zorluk ve kolaylıklarını bilmek gerekdir. Sonra, sadece uzun filmler konusunda değil kısa dökümanlar konusunda da İşbirliği yapabiliriz. «Bilmeyorum, bunları ilgiliyorlar duymamanın bir yarası, bir etkisi olur mu?

Macar Yazarları Birliği'ne de uğradım. Orada iki saat kadar kalıp bazı meslektaşları tanıdım. Buluşmayı romanı Timar Mate ile çevirmen Polgar Judit' den başka, Kültürel İlişkiler Enstitüsünden Dr. Lindner, Avrora Yaynevi'nden Pakodz Ferenc ile Karig Sara da katıldılar. Genel Sekreter Imre Dobozi, Budapeşte'de bulunan yazarları çağrırmıştı. Büyücük bir masanın çevresine oturup konuştu, kahve içti. Koşkörös gezisinde dosluştuktan Timar Mate, gelen yazarları birer birer tanıttı:

Genel Sekreter Imre Dobozi, edebiyatın her dalında, roman, hikaye ve tiyatroda yapılmış. Haftalık «Hayat ve Edebiyat» in editörümüz. Son yıllarda televizyon için de bazı metinler yazmış. «1945'ten sonra eskiye bir kepenk çekti. Hayat ve edebiyatta yeniyi yaratmaya koymuldu. Yazarlığın büyük sorumluluğu başladı.» diyor. Timar Mate'nin beriliğinden göre, hayatı toplumsal savaşlarla dolmuş. Ama her şeyden önce bir yazar olmayı, yazar kalmayı başarmış.

Yanos Filöp, özellikle işçi kuşaklarının sorunlarını ele alan romanlar, hikâyeler yazmış. Simdi topum ve toplumbilimle ilgili belgelere dayanarak edebiyat yazarları hazırlıyor.

Gabor Contaş, konularını işi ve köyli yaşamından alan bir hikâyeciydi. «Tahtadan Yapı!» mis Demir Çember adlı hikaye kitabıyla bazı küçük romanları ve senaryoları yazmış.

Amburş Bor, aylık «Kitap Yayınları» dergisine bakiyormuş. Almancadan çeviriler yapmış. Romanları ve hikaye kitapları yazmış.

Yanos Gero, gazetelerde çalışmış. Köy sorunları üzerine

REKLAMİNİZİ
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel MÜDÜRLÜK :

Cagaloglu, Türkçəsi: Caddesi No: 1
İstanbul

Tel: 27 66 00 - 27 66 01

Telex: BASINKURUMU

BASIN — 22889

YON, 24 ARALIK 1965

TAC REKLÂM

TAC REKLÂM Gazete ve Dergilere vereceğiniz Ticaret, Yayın, Seri Yayın, Seviyeli Küçük İlanlarınızı en iyi şekilde değerlendirdiğini, normal tarifede büyük tanzimat yaptırmış, sayın dost ve müşterilerine bildirir. Saygılarını sunar.

Posta Kutusu 524 İstanbul

Telefon: 55 50 38
(18 - 22 arası)

(YON 154)

İSTANBUL DAĞITIMI
 DEMELİ İSTEMLER
 UĞRAK KİTABEVİ
 GERÇEK YAYINEVİ
 BİLGİSİ SARIY - BEYAZİ
 P.K. 655 - İSTANBUL
 NOT: Tek klib istegeleri, kılıf bedelini full olaraq gönderme-
 DİLDE; tek klibpler bedemli göndermeli.

MELİH CEVDET ANDAY
Georgick Vaynemir'liye yemek kitaları:
Bilmedigimiz bir dünmayrı ambalajı:
SOVYET RUSYA, AZERBAIJAN, OZBEKİSTAN,
TÜRKÇƏRİSTAN, MACARİSTAN

Fiat: 10 Lira
Genel Dağıtım: Kemal Karataylı, Ankara Cad. 44 - 151.
(YON - 171)

1965 NORBERT EDEHGYET ÖDÖNBŐG ÁLÁT
Mihájí SÓLHOVÚ UN
Dolgudan dogruuya Rusga'dan
Tükgeye gevüllien ilik eser
UYANDIRILMIŞ TOPRAK

Tarsa dağlumu : Posta Kurusu : 1119 - İstanbul
Beyzaçaray - Beyazit - İstanbul
İstanbul dağlumu : UGRAK KİTABEVİ
YON - 165

YAZAN: MAKSIM GORKİ
LENİN 1924

Yazar: MASKIM GORKİ

GNU YAYINLARI

meubilair; tek kuitpunt oedemeen goedherstel.

GERBER AVIANEY • P.R. 655 • ISINERI
Pista 4 Dura

ATHLAK

SOSTALZM

osyalzmin manevi ve ahîâd yanalarım içindeler:

POCEP CAPAIDY

LEARN TO BE A REVIEWER

Digitized by srujanika@gmail.com

2. Jozey Attile Dauli: Bu da bir devleti oldumda Bunu da de-veccisi vardi Vettien para 10.000 de 30.000 forint arasiinda degerdir. Tima Mire amigj soteti de-veccisi, Kazan dan soteti de-vezetim. Kazan dan soteti de-vezetim. Kogut dauli, Fransizlarin Akademji daliinde Gobert Gari... Kogut dauli, Vesti paylasimista, Mihaly Vesti sayasatiga sayit baglanis ornumu.

« Dünencü Diniyya, emperyalist somurimededen sivack soyaglizun yoluna girerek kurtaulabılır. O haddde gâzimizin temel gâzimeti olan kapitalizm - sosyallîzm gelişmesi de, Dünencü Diniyya - Emper- Dünayının kurtuluşu ile gözlebilicekler. Bunu en öncemî meselleşti olarak ortaya çıkımkatadır. Bunu en öncemî meselleşti biri, gâzimizin bu öncemî meselleşti- mi tam bir ailekâkla ortaya koyan Pierre Jallieu, Sérifet Dağıtımı Ortağının Ankara Cad. 34/İstanbullu TASRA Dağıtımı; Sabri Ozkayr, Ankara Cad. Viliyete Han, İstanbul.

Bu kitap içini yazardığı emsizde DOĞAN AYCI.

7,5 Lira

Yazan: Pierre Jallée
Gevieren: Sélabatim Hillaïa

NASL SOYULUYOR
YOKSUL ULKELER

YON YAYINLARI NI VENİ KİTABI

Sanatçılarımız kendilerini biriktiriyor

Mehmet Doğan

Demirtaş Ceyhun, YÖN dergisinin 140. sayısındaki «Edebiyatçının Edebiyatçıya Edebiyat» adlı yazısında: «Edebiyatımızın su sol günlerdeki suskunluğundan söz açıyor. Yazının daha ilerisinde «Edebiyatımızın, hatta bütün sanatlarımızın bugün büyük bir kriz geçirmekte olduklarını hisbirimiz yadsıtmuyoruz» diyor.

Suskunluk ve kriz sözcükleri ni, «az eser verme» ya da açıkçası «kısıtlık» anlamına alsayı kendisile aynı düşüncede olabiliyordum. Ama daha birinci cümle nin bitişinden anlıyoruz ki yazar.

«Edebiyatımızın su sol günlerdeki büyük suskunluğu beni korkutmaça başlıdı» derken bu suskunluğunu ve krizi hiç de iyi karşılamamış, hatta sanatımıza adına korkuvor ondan.

Bense tam tersini söylemekle basılvacağım: Edebiyatımızın su son villardaki büyük suskunluğu beni ividen ivive umutlandırmaya başlıdı. «İveceüm Neden mi?

Hesleyen önce, kriz sözcüğünü, sanatımızın bugün içinde bulunduğu durum için kullanırken, kötü anlamında alamıyorum. Söylerin gelişiminde tehlikeli ya da kesin sonucu götüren bir an olan krizin, bu durumda sanatımızı mutlaka kötüye götürecekine inanmıyorum. Dahası, bu kriz, bir acılıyla, bir sahlem tabana oturmuşla, dünden daha bilincli sanat eserlerinin, sanatçıların ortaya çıkışıyla sonuçlanacaktır. divorum ben.

Ceyhun'u korkuya, karamsarlığı götürmen şey, 1960 öncesiyle sonrasını bir bütün olarak almazısanızın. Yazının bütünlüğünde bu ayrımı yapmağa istekli olduğuna dair bir tek satır olsun göremedim. Oysa krizin nedenleri, 1960 sonrası düşünün ve sanat hayatımızın 1960 öncesinden kesin olarak farklı olduğunu doğmaktadır. 1965 sonunda edebiyatçılarımız daha az yazıyorlar, hatta bazları hiç yazmıyorum, bugün artık 1959 daki gibi şiir, hikâye, roman yazılmıyor, 1959.daki gibi dilsizlendiği içindir. Gerçekten de bu böyle, 1959 ve öncesinde yazdıklarımızı, dieşindiğimiz hatırlarsak, ya da oelinin dereelerine, oğullarla yavınlanmış eserlere bir göz atarsak böylesi olduğunu daha iyi, anlayacağınız.

Yonetim alanında, düşünce alanında, kavramlarda kesin bir

ceğim —cünkü tersi örnekler çok— ama 1960 öncesi edebiyatımızın güçlü bir direnme edebiyatı olamaması nedenlerinden biri olarak abul edeceğim bunu. Edebiyatçılarımız, siyasalla olan ilişkilerini o glinkü yönetimin özgürlük eğrisine o kadar paralel götürdüler ki bir başkaldırma edebiyatı olamadı edebiyatımız.

Daha da önemli, düşünüm oluyoruz, o günlerdeki düşün seviyemiz, içinde yaşadığımız durumu bütün tarihsel-sosyal-economik nedenlerile anlamamıza yetmeyecek kadar, çıkış yollarını bulmamıza yardım etmeyecek kadar zayıf, yönlüksüz ve temel bilgilerden voksu. Birsevin eksik olduğunu, vanlı olduğunu, değişimini gerektiğini biliyorduk ama bunu tanımlamamıza olasılık olabilir mi? Öyle bilinçsiz ve głüçlüdür.

Ve bu nedenlerin sonucu, o günlerin önde giden edebiyat akımları bunalımcı oldu, herseyi yadsıyan bir edebiyat oldu. Yادımak da ileri bir adımdır, dileyenler olabilir. Doğru, ileri bir adımdır ama gerisinden, vadideğimiz sevlerin verine kovacak karşısına dikecek zengin bir bilinc hazinesi gelirse.

Oysa, büyülük çoğunluğu ile sanatçılarımız, doçevi, insanları, yurdumuz gerçeklerini, yurdumuz insanların, toplumsal koşulları ve bunların gereklerini yalnızca dis görünüşlerile değil, iç ilişkileri ile, iç zerilimleri ile, karşılıklı evlemeleri ile kavrıvıca bir bilimsel vontemden voksu. Bunun suçunun onlarda deşil de onların dışındaki güçlerde olusu bu hakikati değiştirmezdi elbet.

27 Mayıs, sanatçılarımızı bu durumda buldu. Buldu da değil, yakaladı, fenerler yakaladı hem de. Bir iki başarısız şiir örneği dışında 27 Mayıs'ın şiirinin, hikayesinin, romanının olmayışının nedeni buradadır bence.

Sonra birden, yıkılan bir bentten boşalan sular gibi önlüne geleni sürükleyen bir akım başlıdı düşünün hayatımızda. Zifiri karanlık bir zindandan güneşe çıkmış gibi herseyi yavaş yavaş farketmeye başladık. Açıklamalar, incelemeler, bilimsel kitaplar, tartışmalar, açık oturumlar içinde ortaya çıkan gereklerde, bir süre önceki vadimsimalarına temeller bulmaça başladık. Ayaklarımıza yere dehdice daha uzaktara gitmek istivorduk. Yollar silrmsil olan achiğimizi dindirmek için hergün bir yeni ortaya çıkan yaynevleri ile, okumakla yetişmedişimiz çeşitli yayınlar vardı onümüzde.

(Demirtaş Ceyhun, Sartre'in, Solohof'un kitabılarının satış azlığından yakınenko 60 öncesi 2-3 yaynevine karşılık bugün 10-15 yaynevi olduğunu düşündürüyordu. Hem de nitekim eski eserlerine çok üstün yaynevleri bunlar. Sanat ve düşün eserlerinin satışını, 60 öncesi yavınanan yıllık kktap satışını ile 60 sonrası yavınanan yıllık kktap satışını karşılaştırarak yapsayıdı, düşün ve sanat hayatımızın 800-1000 kişilik bir yazar-oku kütüphanesinin çok dışına taşığını görürdü. 3-5 yıllık yaynevlerinin herbirinin bu süre içinde yayınladığı kitap sayısı 50'vi hatta 90'ı buldu.)

Dergi satışlarında da öyle; Varlık, Yeditepe gibi ölü dergiler konusunda söyleyecek sözüm yok. Ama, bugün C.H.P'nin arayıp da ne olduğunu bulamadığı ortanın solu'nun dergisi olan Pazar Postası'ndan söz açan var, yazısının yayınlandığı YÖN

GECE SANAT İ DEN SONRA

Rahum karanlık vakit çok geç akşamda gemi
Uzakta tenbel bir plak miyop gözleriyle bakıyor
Karşında saat 1'den sonra Vietnam vağmuru
Girişim bir kulübenin açık penceresinden
Hoa köyünün öğle üstü sessizliği aramızda
Damaklarında biraz tamidik çay burukluğu
Aşağıda ay ışığı hiç konuşmadan duruyor
Yerde Asyahı islaik bir gazete
Napalm bombasına karşı yürekler kaskatı
Sarı tarlaların üzerinden geçiyor durmaksızın
Simsiyah bir bulut kaya gibi bir kin
Gün ışığı yayılmadan varmalyız kriya
O kızgın şirler yapıyor dudaklarını
Hiçbirini unutmadı gözbebeklerimizde sabır
Ağır bir tank geçiyor sarsıyor alıtmaz
Senin gözlerin olmasa gözlerindeki bahar olmasa
Kıylarına çarpmasa açık mavi denizlerin
Bu yürek ne Kongo'da durabilir ne İspanya'da yaşar

Sımdı her akşam göz kapaklarından kalkar
Teknesi Akdenizli bir gemi umutlarla pupayelken
Masamda açık yayımlanmamış şiir defterim
Tel tel uçuşur saçların gece vakti
Yüzünde bir yanar bir sörer ilk ışıklarım
Saçlarında parıldar benim Peru'lu güneşim
Oysa mutluluğum Asya'da yarım Afrika'da varım

Sen bilir misin 1960 daki Cezayir uykusuzluğun
Hani kuru otlara uzanınca kayıp gidersin kuyuya
İşte öyle gözlerimde Cavali bir gemicinin uykusu
Az sonra birdenbire düşer gibi uyamırmı
Yanında bulurum anılardan gelen vizünü
Sen nereye gitsem seninle beraber biraz mutsuz
Uzak Koneo'nun sıcak sabahı başlar karsuma
Geceden bir ırmaç kulaklımda uygulutsu
Güneyde denize açılına durakların biraz
İerde görünecek Pesteli tamidik bir yüz
Dudaklarında ağır Khachaturian konertosu

Ömer Furuk Toprak

dergisinin onbinin üstündeki —hem de haftalık— satışını neden düşünmüyor? Okuyucular fazla bilimsel ve yeni akımlarla dolu bulunduğu halde aylık satış 2000'in üstünde olan 2.5 lira fiyatla Yeni Dergi'yi neden düşünmüyor?

Yayınlanan kitaplar, çoğunlukla toplumsal, felsefi ekonomik konular üzerinde. 1965 yılının ilk 9 ayı içinde yayınlanan 4200 eserin 1482'si sosyal bilimler, 70'i felsefe-ahlâk konularında. Buna karşılık 4200 eserin ancak 657'si edebiyat. Bunu da doğal görmek zerek Cevaplanılmış her soru, birkaç yeni soru açıyor önlümüze Ve anlamak istiyoruz herseyden önce. Dumanlı, puslu hicbir sey kalmasın istivoruz gözümüzde, kafamızda. Bütün nedenleri anlatmış bir dünya daha güzel. Ve insan ancak o zaman gerçekten etkin olabilir dünya üzerinde, onu değiştirebilir.

Sanat eserlerinin yayım ve satışlarındaki düşüklük, okuyucuların daha çok bilimsel eserlere dönmüşle açıklanabilir böylece. Peki ya edebiyatçıların suskunluğu? Onu da aynı nedenle açıklıyorum ben. Sanatçılar en iyi okuyuculardır. Sanatçının, en iyi green göz olabilmesi, bu görevini hakkile yerine getirebilmesi için, sezi ve ustalığının yanında şaşmaz bilinç. İnsanın ve toplumsal olayları yanlışlıkla kavramasını ve çözümlemesini sağlayacak bilimsel bir yöntemi olması gereklidir. Sanatçı ancak bundan sonra günde aşan, geleceğe ışık tutan eserler yorumlabilir.

Ve sanatçılarımızı biliyorlar, bu noksantıklarını duyuyorlar. Kendilerini aşmak gereğini duyuyorlar. Ne sanatın iç sorunlarının ne de dış dünya sorunlarının eski güdüklük bilgilimizle çözülebileceğini biliyorlar. Az eser vermeleri bundandır. Edebiyatımızdaki sus-

kunluk bundandır asıl. Sanatçılarımız, edebiyatçılarımız kendilerini biriktiriyorlar. Tıpkı, küçük teknisiyle okyanusu aşmağa hazırlanan kişiler gibi, teknelerin, motorlarını, vaktlerini, ażıklarını bir daha, bir daha ve neden gözden geçiriyorlar. Herseylerini tamamlamadan uzun süre daha elli gitmeyecek belki motoru çalıştırıcak düşümeve. Belki bir süre yol alıp tekrar döneceklerdir veni hazırlıklar için.

Tabii bütün bunlar, görevini cidive alan soy sanatçılara icin. Yoksa, gözlerindeki berdevle hâlâ vazanlar yok mu? «Edebiyatımızda bir deşislik olmadı, cümlü 40 vıldır Türkiye gerçekleri deşimediler» divenler vok mu? Var tabii. Ama zaman zaman onları çöktün astı, dışarı attı. Hem kendileri de, sanat okyanusu içinde yeni ufuklara ulaşmış bir dünya daha güzel. Ve insan ancak o zaman gerçekten etkin olabilir dünya üzerinde, onu değiştirebilir.

Böyle bir kuşak geliyor mu? Hiç şüpheniz olmasın!

Biz, edebiyat geceleri düzenlerken delikanlığımızda: yaşayın dünyaya açılan tek pencereümüz oydu, oradan boşalırdık. Bu günde gençleri açık oturular düzenliyor. Onları dışardaki dünyaya kucak uçağı tutan da ha dolaylı bağlar var.

Bir yıl öncesine kadar genç kuşak şairleri Nâzim'i tanımyordu. Bugün tanıyorlar. Nâzim, onlara sağlam bir temel olacaktır yarın.

Ve daha güzel: Sartre, Türkiye 50'lerdeki inandırıcı gülçünü yırtmıştır. Sartre büyüsü bozulmuştur. Garaudy daha çok okunuyor bugün. Sevindirici bir şey bu.

Bu suskunluğun sonundan korkmuyorum ben.

NIL YAYINEVİ SUNAR

14 DİLE ÇEVİRİLEN SAHESER

ÇÖPLÜK

Yazar: CAROLINA MARIA DE JESUS

2nci BASKI

Brezilya'da şimdi 21inci baskısı yapılan bu hâtıralar, ya-zarını sefaletten kurtardığı gibi, 14 yabancı dilde tam 760 bin nüsha satılmış bulunuyor.

Lüks ciltli, nefis şomiz içinde. Fiyat: 10 Lira
NIL YAYINEVİ, Nuruosmaniye cad. 38. Kat 2. İSTANBUL
(YÖN: 172)

Çok değil, bundan bir iki yıl önce Türk toplumcularının bir çoğu, belki de çoğunluğu, Batı ve Doğu arasında tutumumuz gibi önemli bir konuda, kli şelesmiş ve aslında yanlış bazı kavramlardan kendilerini kurtarmışlardır. Buntara göre iyi devrimci «Doğu mistisizmine karşı Batı rasionalizmini» tutandı. Hem bilimsel sosyalizmin vatanı Batı değil miydi? öyleyse «Sosyalistim» diyen elbette ki aynı solukta «Baticiyim» da demeliydi.

Niyazi Berkes'in Yön'de yayınlanan ve sonra da kitap halinde çıkan bu konu ile ilgili yazıları, düşün hayatımızın durgun gölüne atılan kocaman bir taş görevini verme getirdi. Bugün bu önemli soruna klişelerden kurtulup daha derinliğine girmenin gereğini hem hemen herkes anlamış durumda. Klişeler direnenler de eski güvenle konuşamıyorlar. Bu olumlu bir gelişmedir.

Çeşitli sorunlar arasında toplumuzun önemini ve gelişmesi bakımlarından en önemlisini seçip ortaya atmak, ve aydınlarımızın dikkat ve çabalarını bu doğrultuya yönlitmek büyük hizmettir. Unutmamalı ki çok uzak olsun bir geçmişte kafye yüzünden çıkan bir çatışma Türk aydınlarını aylar, yıllar oyaladı.

Niyazi Berkes'i Türk üniversitelerinden uzaklaştıran ve onu bir Batı üniversitesine sıçrmaya zorlayan gerici çevrelerin, Türk ulusuna ne büyük kötülük ettiğini görevlilik için, bu dergi-arastırmacının sadece bu son hizmetini göz önünde tutmak yeten. Elbette ki bir sorunu ortaya atmak bir şeysse, onu çözmek ve en doğru sonuçlara varmak başka seydir. Sayın Berkes'in milliyetçilik ve batiçılık anlayışlarının gelişimi üzerine yaptığı eleştirmede içeriği sürdürürken büyük bir kısmını paylaşıyorsak da, daha çok Türkiye'de düşün akımlarını çözümleyen ve bunlar arasındaki ilişkileri ele alan yazar, temele ilişkin konulara gelen derinlikle girmemektedir. Ama bizim burada konumuz bu değil. Söz konusu incelemenin eleştirmesini bir başka yazdı ele alacağız. Buradaki konumuz Roger Garaudy'nin «İslâmiyet ve Sosyalizm» adlı kitabı üzerine Niyazi Berkes'in yazdığı eleştirmede varılan bazı yargılar (3 Aralık 1965 tarihli YON.) Bunlar üzerinde duracağız. Amerika Melih Cevdet Anday'ın aynı konu ile ilgili yazısına da kısaca denineceğiz. (17 Aralık 1965 tarihli YON.) Ve bunu, iyi niyetlerinden emin bulunduğuımız insanlar arasında duyabileceğimiz rahatlık içinde yapacağız.

İlk önce kitabı niçin ilginç ve yarınlı bulduğumuza kısaca belirtelim:

İnsanlığın kurduğu ilk toplum sıfırsız kamucu bir toplum oldu. Ondan sonraki gelişmeler gereği ortaya çıkan, insanın insan tarafından sömürülmeye dayanan sınıfı toplum biçimleri süresince, Doğunun insanı da Batı'nın insanı da adıl bir sosyalist toplum hayalini kurdu durdu. (Bundan ilkel toplumların idealize ettiğimiz sonucu çıkarılmamalıdır). İktisadi ile, felsefesiyle, tarihsel görüşüyle ve bilimsel metodıyla sosyalizmin kuruluşu ancak Ondokuzuncu Yüzyılda mümkün oldu. Ama daha önce gelen Batının ve Doğunun ütopik sosyalistleri, hümanistleri sosyalizme varan yolu aydınlatmışlardır. İslâm uygurlığının da bu yolda katkıları, yarattığı değerler olmuştur. Bunları yasaları uygun olanlar ve konunu inceleme fırsatı bulmuş olanlar bilebilir. Ama Türk gençliği bunları bilmiyor. Oysa bizim bütün umudumuz gençlikte. Tüm hümanist değerlerin Batı tekelinin ürfini olduğu volundaki emperyalist propagandası mutlaka yalınlaşmak gerek ve söz konusu kıtakçı da bu işi yapıyor.

Kitabı bizim için ilginç kılan bir başka neden de şu: Bugün Türkivede Din, belini emperyalizme davamış komprador - Ağa ittifakının ideolojik silâhılarından biridir. Öteki silâh da, bugünkü emperyalist kimliği ile Batı havranlığı, Batı taklitçiliğidir. (Basbakanın, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nda verdiği son söyleye. «Medeniyet» ve «İlim» sözcüklerini her kulanışında bunların başına bir «Batı» takısını eklemeyi ihmali etmemiş olmuş anımlıdır). İslâmiyeti statükonun savunmasında ideolojik silâh olarak kulanmanın tehlikeli olduğunu, bu silâhın geri tepebileceğini, bugün dünyada bir müslüman sosyalizmi olduğunu, ama bir Müslüman Kapitalizmi olmadığını

«Sosyalizm ve İslâmiyet» üzerine tartışmalar

AÇIK VE SAGLAM BÍR TUTUM

E. TÜFEKÇİ

ğını hatırlatmayı gereklili saydık.

Buندan başka Garaudy kitapda yeni bir görüşü de cesaretle ileri sürüyor: Çağımızın hümanizması olan sosyalizmi, tüm insanlığın yarattığı değerlere dayatarak, onu Batı ürünü olmaktan çıkarmak ve gerçekten evrensel bir temele kavuşturmak. Bir Türk toplumcusu olarak bu son derecede önemli sorun karşısında kayıtsız kalmayı akıl almıyor. Biz kendi hesabımıza heyeceğiz. Kimi Çemiskezklidir kimi Keşanlı, biz Türkler de hem coğrafya bakımından, hem gelişme aşaması bakımından, hem toplum yapımız bakımından Batılı değiliz. Doğuluyuz. Ve sosyalizmi, Türk toplumunda, Safet Nezihî'nin «Adâb-i Muâsîret»i gibi içgiri bir ithal mali durumunda görmek istemeyiz.

Kitabın yazarı üzerinde de biraz duralım: Garaudy, bir politik örgüt disiplinine bağlı Fransız düşünürlerarasında katıldı bulunma, orijinal olma çabası gösterenlerindendir. Cezayir Devriminin üstünde iyi niyetle eğilmesi de bu çabanın bir belirtisi sayılmalıdır. Garaudy İslâm kültürünü derinliğine bilmeyebilir. Böyle bir iddiası olmadığı da besbelli. Ama sorumlara bilimsel bir metodla, açık kafaya bir yaklaşımı olduğunu teslim etmeliyiz. Bugün Fransa'da onun çevresinden, daha yetkilisi sayılan sözcüler, örnegin çağdaş toplumun ana çelişkilerinden söz ederken, kurtuluş savaşı içinde Doğu'nun ve Güney'in uluslararası emperyalizm arasındaki ana çelişkiye unutacak kadar gaffet içindedirler, (Bak. Waldeck Rochet'in Editions Sociales yayinevi tarafından yayınlanan «Qu'est-ce que la philosophie marxiste?» adlı kitabına Jacques Duclos'un yazdığı Onsöz, Sayfa 18).

Bu bakımından biz, Garaudy'yi çevresinin en olumlu düşünürlerinden biri sayıyoruz. Ama bundan elbette ki onun her söylediğini itirazsız kabullendirmemiz anlamlı çıkarılmamalı.

Sayın Berkes, Garaudy'yi, kendi dekadan uygurlarından usanıp, bunalan ve romantik bir kaçışla, Doğunun dinlerinden birine siyanan «blas». Batılıya benzetmekle haksızlık ediyor. Adama söylemediği şeylerin söylemeye kalkmadı. Unutmuşum ki Garaudy bu kitabıyla, kendi politik çevresinin Cezayir devrimcilerine karşı islemış olduğu günahların kefaretini de ödemektedir. En devrimci geçenen Fransızlar bile Cezayir Devrimini anhyamaları. Cunku Cezayir Devrimi recepteyle uygun olarak gelişmedi. Bugün de olumsuz tutumlarını tam olarak düzeltmiş degillerdir. Garaudy'nin yaptığı, bir Marksist olarak Cezayirdeki devrimci gelişme karşısında anlayışı, doğmalardan uzak bir davranıştır. Cezayir Devrimini anhyamaları. Ama Berkes'in dediği gibi «Avrupa sosyalizmine ne hacet var» demivör. Tam tersine hem Batının, hem Doğunun hümanist değerlerin Batı tekelinin ürfini olduğu volundaki emperyalist propagandası mutlaka yalınlaşmak gerek ve söz konusu kıtakçı da bu işi yapıyor.

Kitabı bizim için ilginç kılan bir başka neden de şu: Bugün Türkivede Din, belini emperyalizme davamış komprador - Ağa ittifakının ideolojik silâhılarından biridir. Öteki silâh da, bugünkü emperyalist kimliği ile Batı havranlığı, Batı taklitçiliğidir. (Basbakanın, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nda verdiği son söyleye. «Medeniyet» ve «İlim» sözcüklerini her kulanışında bunların başına bir «Batı» takısını eklemeyi ihmali etmemiş olmuş anımlıdır). İslâmiyeti statükonun savunmasında ideolojik silâh olarak kulanmanın tehlikeli olduğunu, bu silâhın geri tepebileceğini, bugün dünyada bir müslüman sosyalizmi olduğunu, ama bir Müslüman Kapitalizmi olmadığını

Garaudy'nin Cezayirle ilgili yazıları Fransada da eleştirildi (Bak. Gérard Chaliand'ın, PARTISANS'ın 21 sayılı sayısındaki yazısı). Chaliand hâli olarak önemli bir nokta üzerinde duruyor ve biz burada buna kısaca değineceğiz.

Yazar kitabın son bölümünde, sömürge düzeni öncesi Cezayir toplumu

nu tipik bir Doğu toplumu olarak tanımladıktan sonra, Autogestion'un (Ken dikendini yönetmenin) bu yapıda bir toplumun gelişmesinin doğal sonucu olduğunu ileri sürüyor. Şöyle diyor: «Cezayir tarihinin bu özelliğinden, sadece üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasının otomatik olarak insanın yabancılasmamasına engel olacağını ve onun her bakımdan açılıp gelişeceğini garanti etmediği yolundaki Cezayirlerin sosyalizm hakkında karakteristik görüşleri çıkmaktadır.»

Sadece üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasının otomatik olarak insanın yabancılasmamasına engel olacağını, bizim bildiğimiz kadar sosyalizmin ustalarından hiçbir söylememiştir. Bu bakımından Cezayirli devrimciler bu konuda orijinal bir buluş Cezayirlerin sosyalizm hakkındaki karakteristik görüşleri çıkmaktadır.

Garaudy'nın İslâm kültürünü derinliğine incelememişti ve Berkes'in dediği gibi İslâm toplumunu iç çelişkileri içinde değil de bir tüm olarak aldığı izleniminin uyandırdığını biz de kabul edebiliriz. Ama İslâm tarihinin en büyük ütopik sosyalist halk hareketi olan ve ilk olarak Bağdat çarşı esnafı arasında kök salan Karmatî hareketinden söz etmemi (ki bu hareket Halife tarafından kanla bastırılmış), Karmatîler Batı'nın ütopik sosyalizmi arasında bir paralel çizmesi. Batının akımlardan tüm habersiz olmadığını göstermez mi? Sonra Garaudy «İslâm dünyasında yaratılan» değerler, resmi ortodoks din anlayışının eseri olmustur» mu demişti ki kendisi bu yüzden kininmekte. Doğunun yaratığı bu hümanist değerlerin, sonraları Doğuya dehil Batıca benimsendiği ve Rönesans Avrupasının bu mirasa konduğu elbet de doğur. Ama bunun tersini iddia eden var mı?

Sımdı konuyu açılışa kavuşturmak ve yanlış anımlarları önlemek için eski Yunan peripatistlerinin gerçekçi araştırma metodlarını uygulayalım ve muhayyel bir gezintide sorular sorup bunları cevaplandırıralım. İlk soru şu:

Batı denen şey burjuva demokratik devrimini 18'inci ya da 19'uncu yüzyıldan yani burjuva demokratik devrimler çağında yapılmış olan, ortak ekonomik ve sosyal yapıları bulunan, ve gelişerek bugünkü kimliklerine varan emperyalist kimliğe ulaşan ve dünyanın geri kalanını sömürerek, yoksulluk denizinde bir refah adası kurabilen, coğuluğu Kuzey Atlantik kıvrılarındaki uluslararası topluluğu değil midir?

Biz bu soruya «Evet» karşılığını veriyoruz ve gene soruyoruz:

— Türk ulusu sözünü sizimiz Batı uluslararası biri midir, değil midir?

Bu soruya da «Hayır değildir» karşılığını veriyoruz. Bundan sonraki sorumuz şu:

— Doğu denen şey, burjuva de-

mokratik devrimini, bu devrimler çağında yapamamış ve bu yüzden de kapitalist gelişime olanağına kavuşamamış olan, emperyalist Batı tarafından doğrudan doğruya ve da dolaylı olarak sömürulen ve halen millî kurtuluş savaşa görevi ile yükümlü bulunan, ekonomik ve sosyal yapıcı birçok ortak vanları olan Doğu ve Güneyin ulusları değil midir?

Buna da karşılığımız «Evet» dir. Gelelim bundan sonraki soruya:

— Yukarıdaki Doğu ulus tanımı jamusun bütünü özelliklerini taşıyan, Orta Asya'dan Anadoluya göç etmiş olan, özellikle Batı'ya karşı ilk muzafer millî bağımsızlık savaşını vermiş olan Türk ulusunun yeri Doğulu uluslararası topluluğu değil midir? Yanı Türk ulusu Doğulu bir ulus değil midir?

Bizim bu son soruya da karşılıkımız kesin bir «Evet» dir. «Türkler Doğulu bir ulustur». Şimdi bir soru daha:

— Batı'nın hümanist değerlerin tümünün yaratıcısı olduğu propagandası bir emperyalist valanı olduğuna göre, sosyalizmi gerçekten evrensel bir kültürel temele dayatmak amacıyla, kendi ulusal kültür ve tarihimize olumlu ve varsa onu gün ışığına çıkarmak, ve sosyalist hümanizmayı Batı kültür siyâseleri içinde hapsedilmiş durumundan kurtararak onu tüm insanlığın öz malî haline getirmek için çaba göstermek, toplumu Türk aydınlarının görevi değil midir?

Buna da «Evet görevidir» diyotuz.

Mesele bu kadar açık ve ortadadır. Bize bu sorular sosyalizm ışığında başka türlü cevaplandıramaz. Yararlı ve yapıcı bir tartışma da sanırız ki yukarıdaki sorulara, lâfi dolandırmadan, açık cevaplar verilmekle yürütülebilir. Varılan mantık sonuc şudur: — Biz sosyalizmden yana devrimciler olarak, Batılı değiliz, ama Batının tüm hümanist değerlerine açıktır ve bunları öz malımız gibi benimseriz. — Biz Doğuya dehiliz, ama Doğunun varlığı olduğu türde olmamaktadır. Autogestion'u seçeceğiz, denmektedir. Gerçekte bu böyle olmamaktadır. Autogestion'u ilk uygulayan ülke Yugoslavya'dır ve Yugoslavya'nın tipik Doğu toplumu biçiminden bu noktaya varlığı söylenemez. Öte yandan Doğu ülkeleri olan Çin'de, Vietnam'da Kore'de tam tersine başka sosyalist biçimler uygulanmaktadır.

Garaudy'nın İslâm kültürünü derinliğine incelememişti ve Berkes'in dediği gibi İslâm toplumunu iç çelişkileri içinde değil de bir tüm olarak aldığı izleniminin uyandırdığını biz de kabul edebiliriz. Ama İslâm tarihinin en büyük ütopik sosyalist halk hareketi olan ve ilk olarak Bağdat çarşı esnafı arasında kök salan Karmatî hareketinden söz etmemi (ki bu hareket Halife tarafından kanla bastırılmış), Karmatîler Batı'nın ütopik sosyalizmi arasında bir paralel çizmesi. Batının akımlardan tüm habersiz olmadığını göstermez mi? Sonra Garaudy «İslâm dünyasında yaratılan» değerler, resmi ortodoks din anlayışının eseri olmustur» mu demişti ki kendisi bu yüzden kininmekte. Doğunun yaratığı bu hümanist değerlerin, sonraları Doğuya dehil Batıca benimsendiği ve Rönesans Avrupasının bu mirasa konduğu elbet de doğur. Ama bunun tersini iddia eden var mı?

Sımdı son olarak Sayın Melih Cevdet Anday'ın bir sorusunu cevaplandıralım ve sebep olduğumuz üzüntülerini biraz olsun yataştıralım:

«Geriye ne kalıvar, sosyalizmi aratın Marks'dan, Engels'den değil Ibni Haldun'dan öğrenmek mi? bu mu olacak bizim kendi değerlerimize dönmemez?» diye soruyor. Buna ne denir ki? Ama biz gene karşılık verelim:

Sosyalizmi Ibni Haldun'dan öğrenecek değiliz. Nasıl ki sosyalizmi Baboeuf'dan ya da Saint Simon'dan öğrenmeyeceğiz. Bu büyük kişiler çağlarında sosyalizme giden yolu aydınlatmışlardır, o kadar. Sosyalizmi öğrenmek için Marks, Engels gibi sosyalizmin büyük ustalarını okuyacağız. Da hası var, örnegin Montaigne'de bütün derinliğiyle anlayılmak için de aynı ustaları okuyacağız. Besbelli ki üzülecek bir durum yok.

Sımdı kalkıp da, emeği en yüksek değer olan toplumcular olarak, bu tutumumuzun eski Türklerce benimsendiğini ve emeğin hñiz Bizans etkisinde girmemiş Türk toplumunda, Batı Feodalitesinde olduğu gibi hor göründü medini söyleşerek, ve örnek olarak da Koca Murat Gazinin Edirne'nin fethinde gazilerin yemeğini pişirdiğini, ateş üflediğini ve vemezi kepçe kepçe dağıttığını hatırlatırsak, karşımıza «Hop-pala! şimdi de sosyalizmi Marks'dan değil de Birinci Murat'dan mı örneceğiz?» diye mi çıkılacaktır. Melih Cevdetten bundan daha iyisini beklemek hakkımızdır.